

גמרא סדורה

מסכת

שבועות

פרק א' - "שְׁבוּעוֹת - שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע"

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות,
בעריכה מבארת

לימוד פרק זה מוקדש באהבה
לזוג הצעיר אביה דויד ונעמה דבורה פרידמן
שנישאו השבוע יא כסליו תשע"ח
שיזכו לבנות בית נאמן בישראל על אדני התורה וההלכה מתוך אהבה ושמחה
ויזכו ההורים והסבים והסבתות משפחות: סינגר, פינר, פרידמן ובכר
לבריאות ונחת יהודי מכל צאצאיהם מתוך שמחה ואהבה

ניתן להיות מנויים על הגמרא סדורה לדף היומי.
רישום קל מהיר באתר גמרא סדורה
או במייל vinetdb81@gmail.com

בהצלחה - יגעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל' - 0526071122

דוא"ל vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ג. הר חברון 9040700

©

כל הזכויות על הטקסט, ניקוד ופיסוק
שמורות למכון הישראלי לפרסומים תלמודיים.
כל הזכויות על החלוקה לסוגיות ופסקאות
שמורות לעמותת "וכל בנייד לימודיך" ולדניאל ברק ווינט.

מסכת שבועות פרק א' - "שבועות - שְׁתַּיִם שְׁהֵן אֲרַבְעַ"

ר"ז

מתני'

שבועות שתיים שהן ארבע. בשבועות ביטוי שפתיים הכתוב בויקרא אצל קרבן עולה ויורד קאמר כדמפרש בפרק שלישי (דף כ.): **שתיים**. כתיבי בקרא דכתיב (שם) להרע או להיטיב ומפרש במשנה פרק שלישי (דף כה.) אוכל להיטיב לא אוכל להרע שמענה את עצמו והיי' לכל דבר שהוא הן ולא להבא דלהרע או להיטיב להבא משמע ובפי' (שם) מרבה מן המקרא אף דברים שאין בהן הרעה והטבה ומיהו שתיים ניהו ותו לא דבר וחילופו: **שהן ד'**. יש לרבות מריבוי הכתובים כדמפרש בפי' (שם) אף דבר וחילופו לשעבר כגון אכלתי והוא לא אכל או לא אכלתי ואכל:

ידיעות הטומאה. חיוב קרבן עולה ויורד מחמת טומאת מקדש וקדשיו הכתובה אצל שבועות ביטוי או נפש כי תגע וגו' וילפינן. בפירקין שאין הכתוב מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו שנכנס בשוגג למקדש אחר טומאה זו או אכל בשר קודש:

שתיים שהן ארבע. שתיים כתיבי דכתיב (ויקרא ה) ונעלם ממנו והוא טמא משמע שנתעלמה ממנו טומאה ועיי' אותו העלם אכל קודש הרי אחת או שנכנס למקדש הרי שתיים ולפי שאין חייב עליה אלא אם כן ידע בתחלה שנטמא ואחיי' נעלמה ממנו ולאחר מעשה נודע לו שחטא משום הכי קרי ליי' ידיעות:

שהן ארבע. יש לרבות מן המקרא עוד שני חיובים העלם קודש והעלם מקדש וזכור הוא את הטומאה:

יצאות השבת שתיים שהן ארבע. הוציא מרשות היחיד לרשות הרבים למדנו מן המקרא שחייב בפרק הזורק במסכת שבת (דף צו.) מוציא משה ויעבירו קול במחנה וגו'. (ומתרגמינן) לא תפיקו מרה"י לרה"י זהו שתיים אחת לעומד בחוף והושיט ידו לפנים ונטל חפץ והוציאו לחוף ואחת לעומד בפנים ונטל חפץ ממקומו והוציאו ביזו והניחו בחוף:

שהן ארבע. יש ללמוד מאלו שכשם שהקפידה תורה מרשות לרשות בהוצאה כך הקפידה בהכנסה והרי הן שתיים אחת לעומד בפנים והושיט ידו לחוף ונטל חפץ והכניסו ואחת לעומד מבחוץ ונטל חפץ ממקומו והושיטו בפנים והניחו:

מראות נגעים. שהמצורע מביא עליהם קרבן לטהרתו שנים כתובין במקרא שאת ובהרת והן חלוקין במראה כדמפרש בגמ':

שהן ארבעה. יש לרבות תולדה לזו ותולדה לזו כדמפרש בגמ':

את שיש בה ידיעה. כוליה אטומאה קאי ובגמרא מפרש אמאי מפרש מיילי דטומאה ברישא ויצאות ומראות כל חדא וחדא מפרש במסכת ידעה להכי לא פרשינהו בהאי מסכת והאי דתיננהו הכא משום דדמו להדדי בשתיים שהן ארבע:

ידיעה בתחלה. שידע שנטמא:

וידיעה בסוף. משאכל את הקודש בהעלם או נכנס למקדש ויצא ונודע לו שבטומאה אכל או בטומאה נכנס:

והעלם בינתיים. כשאכל את הקודש נעלמה ממנו טומאה או קודש וכן הנכנס למקדש נעלמה ממנו טומאה או מקדש:

הרי זה. בקרבן המפרש באתה פרשה לעשיר חטאת בהמה ולעני עוף ולדל שבדלים עשירית האיפה והיא מנחת חוטא האמורה בכל מקום והוא לשון עולה ויורד לעשיר עולה ולעני יורד ובגמרא מפרש מנא ליה דבידיעה בתחלה ובסוף והעלם בינתיים כתיב:

שעיר הנעשה בפנים. שלשה שעירים נעשין לצבור ביהו"כ אחד מתן דמו לפנים וחבירו משתלח לעזאזל כמה שכתוב באחרי מות ואחד קרב במזבח החיצון במוספינן והוא כתוב בפרשת פינחס עם שאר כל מוספי המועדות:

תולה. להגין עליו מן הסורין שאע"פ שאינו יודע שחטא יש לו לדאג שכל השוגגין צריכים כפרה לכשידעו אלמא קודם ידיעה עושים הן: **עד שיוודע לו**. שאכל קודש בטומאה:

אין בה ידיעה בתחלה. שלא ידע בטומאה מימיו זה לא יבא לכלל קרבן עוד לעולם שהרי אין קרבן בא אלא על שיש בו ידיעה בתחלה:

שעיר הנעשה בחוף ויום הכפורים מכפר. ויום הכפורים הוא עצמו מוועיל עם הקרבנות שנטמא (ויקרא כג) כי יום כפורים הוא:

שנאמר. בשעיר הנעשה בחוף ושעיר חטאת אחד מלבד חטאת הכפורים והוא שעיר הנעשה בפנים הקיים לך הכתוב ללמד שעל מה שזה מכפר זה מכפר:

מה פנימי אינו מכפר אלא על דבר שיש בו ידיעה. בתחלה דהכי ילפינן בהדיא בגמ' דאינו תולה אלא על דבר שיש בו ידיעה בתחלה:

אף חיצון אינו מכפר אלא על דבר שיש בו ידיעה. מאי ניהו ידיעה בסוף ולא בתחלה דלא אתא לכלל קרבן ומכפר זה כפרה גמורה בלא תלייה וא"י כיון שהוקשו יכפרו שניהם על שיש בו ידיעה בתחלה ונ"מ לטומאה שאירעה בין זה לזה הוה פריך בגמ' (דף ח.) ומשני לה:

שעירי הרגלים. בכל הרגלים נאמר שעירי חטאת ובגמ' מפרש מנא ליה דאשאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף מכפר:

ר"ש אומר שעירי הרגלים מכפרים. עליה אבל לא שעירי ראשי חדשים:

על טהור שאכל את הטמא. אדם טהור שאכל את הקודש טמא ובגמרא מפרש מנא ליה ואף על פי שאין בה חיוב כרת ניתנה כפרה זו על כך:

כל השעירים כפרותן שוה. כל שעירי מוספין בין שעיר הנעשה בחוף דיום הכפורים בין של רגלים בין של ראשי חדשים כפרותן שוה כולן מכפרים על כל בין על שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה לבסוף בין על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף בין על טהור שאכל את הטמא ונפקא מינה לטומאה שאירעה בין זה לזה אבל שעיר הנעשה בפנים לא נחלקו עליו שאינו מכפר עם אלו ולא אלו תולין את תליתו כשיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף כדאמר בגמרא (דף ח.):

היה ר"ש אומר. האי נקט לה משום דבעי למימר אמרו לו מהו שיקרבו זה בזה אם אבד שעיר שהורש ליום הכפורים ונתכפרו באחר ונמצא זה ברגל או בראש חדש מהו שיקריב לשם שעירו של יום:

1. א - ג, א

מְשֻׁנָּה

בא

'שבועות'¹ (ויקרא ה, ד) - שְׁתַּיִם שְׁהֵן אֲרַבְעַ.

יְדִיעוֹת הַטּוּמְאָה² (ויקרא ג) - שְׁתַּיִם שְׁהֵן אֲרַבְעַ.

יְצִיאוֹת הַשֶּׁבֶת - שְׁתַּיִם שְׁהֵן אֲרַבְעַ.

מְרֵאוֹת נִגְעִים - שְׁנַיִם שְׁהֵן אֲרַבְעַ.

אֶת שֵׁישׁ בַּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה, וְיְדִיעָה בְּסוּף, וְהָעֵלֶם בֵּינְתֵימֵי - הֲרִי זֶה בְּעוֹלָה וְיִוֹרֵד.

יֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה, וְאִין בָּהּ יְדִיעָה בְּסוּף - שְׁעִיר הַנְּעֻשָׁה בַּפְּנִימִים, יוֹם הַכַּפּוּרִים, תּוֹלָה, עַד שְׁיֻדַּע לּוֹ, וְיָבִיא בְּעוֹלָה וְיִוֹרֵד.

אִין בָּהּ יְדִיעָה בַּתְּחִלָּה, אֲבָל יֵשׁ בָּהּ יְדִיעָה בְּסוּף - שְׁעִיר הַנְּעֻשָׁה בַּחוּץ, יוֹם הַכַּפּוּרִים - מִכְפֵּר.

שְׁנֵאמָר: "מִלְּבַד חֹטֵאת הַכַּפּוּרִים"³ (במדבר כט, יא), עַל מַה שְׁזָה מִכְפֵּר - זֶה מִכְפֵּר, מַה הַפְּנִימִי - אִין מִכְפֵּר אֲלָא עַל דְּבַר שֵׁישׁ בַּהּ יְדִיעָה, אָף הַחִיצוֹן - אִין מִכְפֵּר אֲלָא עַל דְּבַר שֵׁישׁ בַּהּ יְדִיעָה. וְעַל שֵׁאִין בָּהּ יְדִיעָה לֹא בַּתְּחִלָּה וְלֹא בְּסוּף - שְׁעִירֵי הַרְגְלִים, וְשְׁעִירֵי רְאֵשֵׁי חֲדָשִׁים מִכְפְּרִין, דְּבָרֵי רַבֵּי יְהוּדָה, רַבֵּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: שְׁעִירֵי הַרְגְלִים מִכְפְּרִין, אֲבָל לֹא שְׁעִירֵי רְאֵשֵׁי חֲדָשִׁים. וְעַל מַה שְׁעִירֵי רְאֵשֵׁי חֲדָשִׁים מִכְפְּרִין? עַל הַטְּהוֹר שֶׁאֵכַל אֶת הַטְּמֵא, רַבֵּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּל הַשְּׁעִירִין - כְּפָרְתָן שׁוֹה, עַל טוּמְאָת מִקְדָּשׁ וְקֹדֶשׁוֹ.

בב

היה רבי שמעון אומר:

שעירי ראשי חדשים - מכפרים על הטהור שאכל את הטמא, ושל רגלים - מכפרין על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף, ושל יום הכפורים - מכפר על שאין בה ידיעה בתחלה, אבל יש בה ידיעה בסוף.

אמרו לו: מהו שיקרבו זה בזה?

אמר להן: יקרבו.

אמרו לו: הואיל ואין כפרתן שוה, היאך קרבו זה בזה?

אמר להם: נוכלו באין לכפר על טומאת מקדש וקדשו.

רבי שמעון בן יהודה אומר משמו:

שעירי ראשי חדשים - מכפרין על הטהור שאכל את הטמא, מוסיף עליהן של רגלים - שמכפרין על טהור שאכל את הטמא, ועל שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף.

מוסיף עליהן של יום הכפורים, שהן מכפרין: על הטהור שאכל את הטמא,

1 או נפש מי תשבוע לבטא בשפתים להרע או להיטיב לכל אשר יבטא האדם בשבעה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם לאחת מאלו
2 או מי ידע בטומאת אדם לכל טמאתו אשר יטמא בה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם
3 שעירי עזים אחד חטאת מלבד חטאת הכפורים ועלת התמיד ומנחתה ונסמיהם:

רפ"י

היאך יקריבו. והלא כשהופרש לא לכפר על כפרה זו הופרש ורבי מאיר דקאמר להא בשלמא אי אמרינן כולן כפרתן שוה יקרב שהרי כולם כפרה אחת מכפרים אלא לדידך זה הופרש לכפר על שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף היאך יקרב לכפר ברגל על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף או ברי"ח לכפר על טהור שאכל את הטמא:

כולן באין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו. כל דהו וכיון דבכך שוין ואע"פ שכפרותיהן חלוקות יכול הוא לקרב דהא לכפר על טומאת מקדש וקדשיו הופרש ועל טומאת מקדש וקדשיו הוא קרב:

משמו. של ר"ש וסתם ר"ש הוא ר"ש בן יוחאי:

ועל זדון טומאת מקדש וקדשיו. סתמא היא:

הודע ולא הודע. בגמ' מפרש לה: **אחד ישראל כו'**. בגמ' פריך מאי קאמר שבתחלה השום והדר תני מה בין ישראל לכהנים: אלא שהפר מכפר על הכהנים גרסי' ולי"ג שדם הפר:

אלא שהפר מכפר על הכהנים. כל ששעיר הפנימי מכפר על ישראל דהיינו תליית יסורין דיש בה ידיעה בתחלה ולא בסוף וזדון טומאת מקדש וקדשיו וכן כפרת שעיר החיצון פרו של כהן הקרב ביוה"כ בפנים כמו שמפורש באחרי מות מכפר על הכהנים כדיליף בגמרא:

רבי שמעון אומר וכו'. לחלוק בא על שאומר למעלה אחד כהנים ואחד ישראלים שוין בכפרת שאר עבירות בשעיר המשתלח ואין חלוקין בכפרתן אלא בטומאת מקדש וקדשיו וקאמר ר' שמעון כשם שאתה מודה בדם השעיר הפנימי שמכפר על ישראל כפרתו בלא שום וידוי אלא כפרת הזיות הדם שאין וידוי בשעיר הפנימי אלא במשתלח כך דם הפר מכפר בלא שום וידוי על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו אייתר ליה וידויו של פר במקום וידויו של שעיר המשתלח לכפר על הכהנים בשאר עבירות ואין להם כפרה בשעיר המשתלח:

ועל שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף, ועל שאין בה ידיעה בתחלה אבל יש בה ידיעה בסוף.

אמרו לו: מהו שיקרבו זה בזה?

אמר להם: הן.

אמרו לו: אם כן יהיו של יום הכפורים קרבין בראשי חדשים, אבל היאך של ראשי חדשים קרבין ביום הכפורים לכפר בפרה שאינה שלה?

אמר להם: נולו, באין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו.

ועל זדון טומאת מקדש וקדשיו - שעיר הנעשה בפנים, ויום הכפורים מכפרין.

על שאר עבירות שבתורה: הקלות,

והחמורות,

הזדונות,

והשגגות,

הודע ולא הודע,

עשה ולא תעשה,

בריתות ומיתות בית דין -

שעיר המשתלח מכפר.

אחד ישראלים,

ואחד כהנים,

ואחד בהן משוח.

מה בין ישראלים לכהנים ולכהן משוח?

אלא שהפר מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו.

רבי שמעון אומר:

כשם שדם השעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל - כך דם הפר,

מכפר על הכהנים.

כשם שידויו של שעיר המשתלח מכפר על ישראל - כך וידויו של פר,

מכפר על הכהנים.

גמרא

מכדי תנא ממכות סליק,

מאי שנא דתני שבועות?

משום דתני: "חייב על הראש - שתים, אחת מיבן, ואחת מיבן

ועל הזקן - שתים מיבן, ושתיים מיבן, ואחת מלמטה,"

חדא דמיחייב עליה תרתין.

תנא: "שבועות שתים שהן ארבע."

מאי שנא הקא דתני להו לכולהו,

ומאי שנא גבי יציאות שבת ומראות נגעים דלא קתני להו לכולהו?

אמרי: שבועות וידיעות הטומאה - דגבי הדדי פתיבין (ויקרא ה, ג-ד),

ודמין אהדדי בקרבן עולה ויורד,

תני להו גבי הדדי,

ואידי דתנא תרתין תנא כולהו.

פתח בשבועות, ומפרש ידיעות הטומאה!

אידי דזוטרין מילייהו, פסיק שרי להו,

והדר תני שבועות דנפישן מילייהו.

גמ'

ממכות סליק. כך סדר המשנה שבועות אחר מכות:

על הראש. על הקפת ראש שתים דהא פאת כתיב (ויקרא יט) ופאה לשון סוף וקצה הוא כמו (שמות כז) לפאת ים (שם) לפאת נגב מקום חיבור הגולות עם הלחי והן מקום הצדעין:

ועל הזקן שתים. מכל צד ב' צדעים לפי שהלחי רחב כנגד הצדעים ויש לכל דבר רחב קצה לשני צדדין בראשו:

וא' מלמטה. בסנטר שהלחיים מחוברין שם והעצם קצר מלמטה בסנטר שקורין מונטוין בלע"ז:

חדא. אזוהרה דמיחייב עליה תרתין היינו דומיא דשתים שהן ארבע:

לכולהו. כל ב' שהן ד' שמצא שנאם כאן:

ודמין להדדי בקרבן עולה ויורד. בהא דמין להדדי ששתיהן עולה ויורד:

ומפרש ידיעות. דקתני את שיש בה ידיעה וכו' ופרש כולה מתני מילי דידיעות טומאה ושבקינהו למלתא דשבועות:

דזוטרין מילייהו. שני פרקים אלו הראשונים:

שרי להו. מתיר אותן כלומר מתיר התנא עצמו מהן ונפטר מהן תחלה:

ג,א

2. ג, א

רפ"י

שבועות שתיים וכו'. פרישית לכוליה במתניי: **ידיעות טומאת קדש.** שנעלמה ממנו טומאה ואכל קדש: **וידיעות טומאה דמקדש.** ידיעות שנעלמה ממנו ידיעות טומאה ונכנס למקדש: **ידיעת קדש.** שנעלמה ממנו ידיעת קדש וסבור שאין זה קדש ומתחלה ידע: **הוצאה דעני.** העומד בחוץ: **והוצאה דבעל הבית.** העומד בפנים: **שאת ובהרת.** אבל ספחת אינו שם נגע אלא שם תולדה כדמפרש לקמן (דף ו.) בפרקין:

"שבועות שְׁתַּיִם שֶׁהוּן אֲרֻבַּע":

"שְׁתַּיִם" - "שְׂאוּכַל",

ו"שְׂלֵא אוֹכַל",

"שֶׁהוּן אֲרֻבַּע" - "אֶכְלֵתִי",

ו"שְׂלֵא אֶכְלֵתִי".

"ידיעות הטומאה, שְׁתַּיִם שֶׁהוּן אֲרֻבַּע":

"שְׁתַּיִם" - ידיעת טומאת קדש,

וידיעת טומאת מקדש,

"שֶׁהוּן אֲרֻבַּע" - קדש,

ומקדש.

"יציאות שְׁבֻעַת שְׁתַּיִם שֶׁהוּן אֲרֻבַּע":

"שְׁתַּיִם" - הוצאה דעני,

והוצאה דבעל הבית,

"שֶׁהוּן אֲרֻבַּע" - הכנסה דעני,

והכנסה דבעל הבית.

"מראות נגעים שְׁנַיִם שֶׁהוּן אֲרֻבַּע":

"שְׁנַיִם" - שְׂאֵת,

ובהרת (ויקרא יג, ב),

"שֶׁהוּן אֲרֻבַּע" - שְׂאֵת ותולדתה,

בהרת ותולדתה.

3. ג, א - ה, א

ר"י

אינו חייב. קרבן:
אלא על העתיד. דדייק להרע או להיטיב
לקמן בפ"ג:

ואי רבי עקיבא האמר כו'. במתניתין
בפרק שני ומתניתין קתני שהן ארבע:
מה התם כולו לחיובא. שאף התולדות
נגעים הן וכשיטהר מביא עליהן קרבן
טהרה:

וכי לא מחייב ר' ישמעאל לשעבר קרבן.
קאמר ובשוגג אבל מלקות אם הזיד
והתרו בו חיובי מיחייב ומתניתין במזיד
קמייירי ומלקות:

וכדבא. כלומר וא"ת לאו שאין בו
מעשה הוא ואין לוקין עליו על זה לוקין
כדבא דבפ"ג אמרינן שלוקין על שבועת
שוא וילפינן מכי לא ינקה ה' ה' הוא דלא
ינקה אבל ב"ד מלקין אותו ומנקין אותו
ופרכינן עלה אשכחן שבועת שוא והוא
נשבע לשנות את הידוע כגון על האיש
שהוא אשה ועל האבן שהוא זהב דשוא
משמע דבר שאינו של כלום כמו (ישעיה
ה) מושכי העון בחבלי השוא שבועת שקר
מנא לן שבועה שאינו ניכר אם אמת אם
לאו ואמרי' לשוא לשוא ב' פעמים אם
אינו ענין לשבועת שוא תנהו ענין לשבועת
שקר ואמר רבא התם הך שבועת שקר
דקא מרבינן מרבויה דלשוא לשוא לא
רבתה תורה אלא לשקר דלשעבר כגון
אכלתי או לא אכלתי שמשעה שנשבע
יצתה שבועה מפיו לשקר דומיא דשבועת
שוא דלחכי אפקה בלשון שוא למימרא
דבלשעבר קמייירי מה שוא לשעבר נשבע
לשנות את הידוע עבר את שבועה
משיצתה מפיו:

בשלמא אכלתי ולא אכלתי. כלומר שהן
ארבע לא משכחת לה דבשלמא על שתיים
דלשעבר לקי כדבא ועל לא אוכל ואכל
נמי לקי דלאו שיש בו מעשה הוא דבשעה
שאכל עבר על לא תשבעו ואכילה מעשה
הוא:

אוכל ולא אכל לאו שאין בו מעשה הוא.
שמאליו ביושב ואינו אוכל עובר על
השבועה ושבועה שאינה לשעבר לא
איתרבי מלשוא לשוא ב' פעמים דהא
אמרינן דומיא דשבועת שוא ריבתה:

קסבר רבי ישמעאל. בכל התורה כולה
לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ואין צריך
לרבות:

קשיא. הך דאלו הן הלוקין כו' לא גרסינן
ותלמיד טועה שהוקשה לו כתבה בגליון
ספרו קשיא לי הך דאלו הן הלוקין
וכתובה סופרים בגמרא והתלמיד טעה
שאינה קושיא דההיא לאו רבי ישמעאל
גופיה אמרה אלא סוגיא דגמרא פרכה
התם דיליף לר' ישמעאל מלקות מאם לא
תשמור לעשות את כל דברי וגוי ודריש
כל ופרכינן אי הכי לאו שאין בו מעשה
נמי ומשנינן לעשות כתיב וקשיא ליה
לאותו תלמיד דהוה ליה לשנויי התם אין
הכי נמי לר' ישמעאל לוקין אלאו שאין
בו מעשה ולא קושיא היא דהא דאמרינן
הכא לר' ישמעאל לוקין לא מיתוקמא
דעל כרחך שבקינן להא אורחא בסוף
שמעתין ומוקמינן מתני' רבי היא
ולקרבן:

אי הכי. דמתני' במלקות וסתם לן לאו
שאיין בו מעשה לוקין עליו קשיא דרבי
יוחנן אדרבי יוחנן:

דאמרי תרוייהו אין לוקה. ומי' חולקין
בטעמו של דבר טעמא דיהיב מר לא יהיב
מר ומר לית ליה טעמא דמר ולקמן
מפרש פלוגתייהו:

סתמא אחרינא אשכח. דאין לוקין על
לאו שאין בו מעשה:

מני מתניתין?

לא רבי ישמעאל ולא רבי עקיבא,
אי רבי ישמעאל - האמר: אינו חייב אלא על העתיד לבוא.
אי רבי עקיבא - האמר: על העולם טומאה הוא חייב, ואינו חייב על העולם מקדש!

איבעית אימא רבי ישמעאל,
איבעית אימא רבי עקיבא.

"איבעית אימא רבי ישמעאל" - מהו לחיוב, ומהו לפטור.

"ואיבעית אימא רבי עקיבא" - מהו לחיוב ומהו לפטור.

"לפטור" !?

הא דומיא דמראות נגעים קתני:

מה התם - כולו לחיובא,

אף הכא - נמי כולו לחיובא!

לעולם רבי ישמעאל,

וכי לא מחייב רבי ישמעאל לשעבר קרבן,

אבל מלקות - חיובי מחייב, כרבא,

דאמר רבא:

בפירושו ריבתה תורה שבועת שקר דומיא שבועת שוא,

מה שוא - לשעבר,

אף שקר (ויקרא ט, יב) - נמי לשעבר.

בשלמא "אכלתי" ו"לא אכלתי" - כדרבא.

"שלא אוכל" ואכל - נמי לאו שיש בו מעשה הוא.

אלא "אוכל" ולא אכל - אמאי?

לאו שאין בו מעשה הוא!

קסבר רבי ישמעאל: לאו שאין בו מעשה - לוקין עליו.

אי הכי,

קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן,

דאמר רבי יוחנן:

הלכה פסותם משנה.

ואתמר:

"שבועה שאוכל כפר זו היום", ועבר היום ולא אכלה,

רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו:

אינו לוקה.

רבי יוחנן אמר:

אינו לוקה,

משום דהוה לאו שאין בו מעשה,

וכל לאו שאין בו מעשה - אין לוקין עליו.

וריש לקיש אמר:

אינו לוקה,

התראת ספק היא,

והתראת ספק - לא שמה התראת!

רבי יוחנן סתמא אחרינא אשכח.

הי סתמא?

ג, ב

רפ"י

המותיר בטהור. בפסח טהור וכשר: **השובר**. את העצם בטמא אינו סופג את הארבעים המותר בטהור אפילו בטהור וכ"ש בטמא: **וממאי**. דהאי סתמא רבי יעקב היא דאמר טעמא דהמותיר אינו לוקה משום לאו דאין בו מעשה הוא: **אחר לא תעשה**. אם תותר ועברת על לאו באש תשרפנו נתקו הכתוב בעשה זה מעונשן של שאר לאוין לומר זה ענשו ותקנת עבירתו שישרפנו: **לא מן השם הוא זה**. לא מטעם זה המלקות בטל בו אבל כל עצמו אין בו מלקות לפי שאין בו מעשה: **אינו חייב אלא אחת**. דמאחר שנשבע עליו שבועה ראשונה נאסרת עליו וכי הדר אישתבע ה"ל נשבע לקיים את המצוה ותנן לקמן (דף כז.) נשבע לקיים את המצוה ולא קיים פטור משבועת קרבן: **זו היא**. להבא דלקי עלה דהויא לה לאו שיש בו מעשה אבל אוכל ולא אכל לא לקי: **אלא מעיקרא סבר לה כו'**. הלכך רבי יוחנן ס"ל כסתמא בתרא דהדר ביה רבי מקמייתא: **ומשנה לא זזה ממקומה**. ומשנה ראשונה אע"פ שחזר בו מסתימתה מאחר שפשטה ברוב התלמידים לא היה יכולת בדורות שאחר רבי לשכחה מפיהם ולבטלה מבית המדרש והניחו את שתייהן והמשכיל יבין שאחרונה עיקר שחזר בו מן הראשונה: **לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד**. לאו האמור בשבת לא ניתן לעונש מלקות אלא שאם יעבור עליו יתרה בו המתרה שהוא בסקילה ויסקל ואם לא התרה בו סקילה והתרה בו מלקות אין דינו ללקות שלא לעונש מלקות כתבו מתחלה ומשניין להכי אוקימנא כרבי ישמעאל דאמר במסכת מכות לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אם התרו בו מלקות ולא מיתה מלקין אותו דתניא אחת חייבי כריתות ואחת חייבי מיתות ב"ד ישנן בכלל מלקות מ' דברי רבי ישמעאל:

אילימא האי סתמא, דתנן: **"אבל המותר בטהור, והשובר בטמא - אינו לוקה את הארבעים"** (פסחים פד; מכות יז.). בשלמא **"שובר בטמא"**, דכתיב: **"ועצם לא תשברו בו"**⁴ (שמות יב, מז) - בכשר ולא בפסול. אבל **"המותיר בטהור"** - מאי טעמא? לאו משום דהוי לאו שאין בו מעשה, וכל לאו שאין בו מעשה - אין לוקים עליו.

וממאי דרבי יעקב היא דאמר: **"לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו"**? דלמא רבי יהודה היא, ומשום דבא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה, הא לאו הכי - לקי!

דתניא: **"לא תותרו ממנו עד בקר והנתר ממנו עד בקר באש תשרפו"**⁵ (שמות יב, ט), בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה, לומר שאין לוקין עליו, דברי רבי יהודה. **רבי יעקב אומר**: לא מן השם הוא זה, אלא משום דהוה לאו שאין בו מעשה, ולא שאין בו מעשה - אין לוקים עליו.

אלא האי סתמא אשכח: **"שבועה שלא אוכל בכר זו"**, **"שבועה שלא אוכלנה"**, ואכלה - אינו חייב אלא אחת. זו היא שבועת ביטוי⁶ (ויקרא ה, ד) שחייבין על זדונה - מכות, ועל שגגתה קרבן עולה ויורד" (שבועות כז:).

"זו היא" דחייבין על זדונה מכות, אבל "אוכל" ולא אכל - לא לקי.

מכדי האי סתמא והאי סתמא, מאי חזי דעביד כפי האי סתמא, לעביד כפי האי סתמא? ולטעמיה רבי גופיה, היכי סתם לן הכא הכי והכא הכי? אלא מעיקרא סבר: לאו שאין בו מעשה - לוקין עליו, וסתמיה, והדר סבר - אין לוקין עליו, וסתמיה, ומשנה לא זזה ממקומה.

במאי אוקימתא? כרבי ישמעאל ולמלקות, מראות נגעים - מאי מלקות איכא!

בקוצץ בהרתו⁷ (דברים כד, ח), וכרבי אבין אמר רבי אילעא, דאמר רבי אבין אמר רבי אילעא: כל מקום שנאמר: **"השמור"**, **"פיו"**, ו"אל" - אינו אלא לא תעשה.

"ויציאות שבת" - מאי מלקות איכא? לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין הוא, וכל לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין - אין לוקין עליו!

דא,

⁴ בבית אחד יאכל לא תוציא מן הבית מן הבשר הוציא ועצם לא תשברו בו
⁵ ולא תותרו ממנו עד בקר והנתר ממנו עד בקר באש תשרפו
⁶ או נפש מי תשבע לבטא בשפתים להרע או להטיב לכל אשר יבטא האדם בשבעה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם לאחת מאלה
⁷ השמור בנגע הצרעת לשמור מאד ולעשות ככל אשר יורו אתכם הפהנים הלזים כאשר צויתם תשמרו לעשות

רס"י

הא לאו הכי מתוקמא כר"ע.
בתמיה והא קשיא ידיעות
הטומאה כדאמר לעיל (דף ג.)
דרי"ע אינו חייב על העלם קדש
ומקדש:

ומשני לאו אמרת ר' ישמעאל היא.
דהוי קשיא לן שבועות גבי קרבן
ואוקימנא למלקות ולא קשיא לן
לר"ע נמי אי לאו משום קושיא
דלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד
דשמעינן ליה לר"ע במס' מכות
דאין לוקין עליו אי הוה קשיא לן
ידיעות לקרבן הוה מוקמינן לה
למלקות כולה מתניתין ור"ע והוה
ניחא לן לאוקמה אליבא דר"ע
משום דכולהו סתימתאי אליבי
דאמרי' (סנהדרין דף פו.) סתם
מתני' ר"מ סתם ספרא ר' יהודה
סתם תוספתא ר' נחמיה וכולהו
אליבא דר"ע ממנו קבלו:

אי הכי. דמתני' למלקות:
ידיעות. דמשמע ונעלמו היכי תנן
הא התראות ניהו ואין כאן העלם:
הא לא קשיא. כלומר אם אין לך
קושיא אחרת זו יש לתרץ כך:

ותרתי הוא דהויין. דאין מלקות
אלא אי"כ הזכירו את הטומאה
והקודש או את הטומאה והמקדש
ותרתי הוא דאיכא מלקות לקודש
ומלקות למקדש דבשלמא לקרבן
איכא ארבע העלם טומאה ואכל
קודש וזכור הוא לו העלם טומאה
ובא למקדש וזכור הוא לו העלם
קודש ואכלו העלם מקדש ונכנס לו
וזכור הוא את הטומאה:

ותו ה"ז בעולה ויורד. והא במזיד
אוקימתה:

אלא אמר רב יוסף. לעולם לקרבן
ודקשיא לך לא רבי ישמעאל ולא
ר"ע היא ר' שתמה ואליבא דתנאי
וה"ג בשבועות נסיב לה כר"ע
בידיעות נסיב לה כר' ישמעאל ולא
מסתם סתמינהו אלא הי"ק שבועות
לר"ע שתיים שהן ד' ידיעות לר'
ישמעאל שתיים שהן ד':

אמריהו לשמעאל כו'.⁸ אני פירשתי
שמועה זו של רב יוסף לפני רב
כהנא ואמר דהאי נסיב לה אליבא
דתנאי דקאמר רב יוסף לא תימא
נסיב ולא ס"ל ולא סתמינהו אלא
ודאי מסתם סתמינהו רבי והכי
קסבר לה בשבועות כר"ע ובידיעות
כר' ישמעאל וטעמא דנפשיה
קאמר:

ונעלם ונעלם שני פעמים. תרי
ונעלם כתיבי גבי טומאת קרבן
עולה ויורד ונעלם ממנו והוא טמא
(ויקרא ה) ונעלם ממנו והוא ידע
(שם) קמא דוקא למיגמר מיניה על
העלם טומאה הוא חייב ואינו חייב
על העלם מקדש ואידך קרא יתירא
הוא לדרשא הטל והוא ידע בין תרי
ונעלם ודרוש דלאחר שהיתה ידיעה
נעלם ולמימר דבעי ידיעה בתחלה
וידיעה בסוף לא צריכא קרא דאי
לא ידע שחטא אמאי ליתיה קרבן:

מכלל שידע. לקמן מפרש לה:
א"כ מה ת"ל כו'.⁹ אלמא רבי
אהעלם מקדש נמי מחייב כר'
ישמעאל:

משום הכי קא מוקמינא כרבי ישמעאל,
דאמר: לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין לוקין עליו.

הא לאו הכי, קיימא כרבי עקיבא, קשיא ידיעות!

לאו אמרת רבי ישמעאל היא ולמלקות?!
רבי עקיבא נמי ולמלקות.

אי הכי, "ידיעות" התראות' מיבעי ליה!

הא לא קשיא, תני: "ידיעות דהתראות".

אי הכי, "שתיים שהן ארבע"?! תרתי הוא דהויין!

ותו,

"את שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בינתיים" -
העלמה למלקות מאי עבידתיה?

ותו,

"הרי זה בעולה ויורד!"

אלא אמר רב יוסף:

רבי היא,

ונסיב לה אליבא דתנאי.

בידיעות - נסיב לה כרבי ישמעאל,

בשבועות - נסיב לה כרבי עקיבא.

אמר רב אשי:

אמריהו לשמעאל קמיה דרב כהנא.

ואמר לי: לא תימא רבי נסיב לה אליבא דתנאי, וליה לא סבירא ליה,

אלא רבי טעמיה דנפשיה מפרש.

דתנאי:

"מנין שאינו חייב אלא על שיש בה: ידיעה בתחלה,

ידיעה בסוף,

והעלם בינתיים?

תלמוד לומר: "ונעלם" ו"ונעלם"⁸ (ויקרא ה, ב-ג) שני פעמים,

דברי רבי עקיבא.

רבי אומר:

אינו צריך,

הרי הוא אומר: ^"ונעלם" (ויקרא ה, ג) מבבל דידע,

"והוא ידע" (ויקרא ה, ג) - הרי באן שתי ידיעות,

אם בן מה תלמוד לומר: "ונעלם" ו"ונעלם"?

לחייב: על העלם טומאה,

ועל העלם מקדש".

דב,

אשכחן בידיעות דאית ליה טעמיה דנפשיה,

שבועות דלית ליה טעמיה דנפשיה - מנלן?

סברא הוא.

⁹ רבי עקיבא, מאי טעמא קא מחייב לשעבר?

⁸ ב או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שדך טמא ונעלם ממנו והוא טמא ואשם.

ג או מי יגע בטמאת אדם לכל טמאתו אשר יטמא בה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם

⁹ ע"פ מסורת הש"ס. בדפוס: (לישנא אחרינא אשכחן בידיעות דסבר לה שרבי ישמעאל, בשבועות דסבר לה כרבי עקיבא, מנלן? סברא הוא)

רש"י

דריש ריבוי ומיעוטי. מדרשא דריבוי ומיעוטי נפקא ליה בפייג (לקמן כו.) שלא היה דורש את התורה במשמעות כללות ופרטות אלא במשמעות רבויין ומיעוטיין וגבי שבועות הכי דריש נפש כי תשבע ריבה כל השבועות להרע או להטיב מיעט את הריבוי ולימד שאינו חייב אלא על הדומה למיעוט שיהא להבא כמותו ולא דדריש ליה במשמעות כלל ופרט דנימא להרע או להטיב פירושו של כלל הוא ואין לך להביא בו אלא הוא לבדו הרעה והטבה ולא שאר דברים ואפילו להבא שאינו הרעה והטבה שכל הדורש התורה כלל ופרט אית ליה אין בכלל אלא מה שבפרט וכי הדר אתי כללא אחרינא בתר פרטא כי הכא דכתיב בתריה לכל אשר יבטא וגוי' די לך אם תוסיף והטבה ויהיו כעין הפרט בלהבא ולא לשעבר שאינו דומה לפרט כלל דלהכי אהני כלל קמא למעוטי והיינו דאומר כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט כלומר דן אתה להוסיף על הפרט ע"י כלל האחרון אבל אי אתה דן להוסיף עליו אלא הדומה לו אבל הדורש בריבה ומיעט אין הפרט פירושו של כלל אלא ממעטו במקצת כלומר לא את הכל ריבה בריבוי הראשון אלא זה וכיוצא בו בלא ריבוי בתרא משתמע ליה זה וכיוצא בו הלכך כי אתא ריבוי אחרינא בתריה לרבות בא ואפי' שלא כעין הפרט ולא מיעט המיעוט אלא דבר אחד הראוי להוציא מן הכלל הזה יותר מן הכל ור"ע הכי דריש בפייג להאי כי תשבע ואינו ממעט מן המיעוט אלא נשבע לבטל את המצוה פרט הוא לשון פירוש לפיכך כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט מיעוט אינו פירוש אלא ממעט את המשמעות הכלל במקצת ומשייר את כל הדומה למיעוט כך מפורש בסנהדרין בפרק נגמר הדין (דף מו.) גבי והומת ותלית דריבה ומיעוט לחודיה מביא כל כעין הפרט בלא רבויא בתריה ורבי נמי דריש ריבוי ומיעוט כלומר שמע"י ליה בעלמא שדורש את התורה במשמעות ריבוי ומיעוט ולא במשמעות כלל ופרט:

חוץ מן השטרות. היה חייב לו אדם בשטר ה' סלעים ונתן זה אותו שטר לכהן בפדיון בנו אינו פדוי אבל בשאר כל דברים פודין ורבנן פליגי עליה במתני' במסכת בכורות דתנן אין פודין לא בעבדים ולא בשטרות ולא בקרקעות:

ופדויו. בכל דבר משמע: **תפדה חזר וכלל.** ואע"פ דתפדה ופדויו גבי הדדי כתיבי והדר כתיב בערך כסף איכא תנאי דסבירא להו בשתי כללות הסמוכין זה לזה והפרט אחריהם הטל פרט ביניהם ודונם בכלל ופרט וכלל:

שהוקשו לקרקעות. והתנחלתם אותם וגוי' (ויקרא כה):

אין גופן ממון. הנייר אינו שוה כלום ואינו עומד אלא לראיה שבו:

מיעט שטרות. שהן ראויין למעט יותר מן הכל שאינן ממון:

הסול. חתיכת עץ חדודה:

הסירה. קוץ:

המכתב. חרט שקורין גריפא:

דריש כלל ופרט. ולקחת כלל מרצע פרט ונתת באזנו כל דבר הנתון חזר וכלל מה הפרט מפורש של מתכת וכו':

ריבוי ומיעוטי. וריבה הכל ומיעט סם הכי מפרש לה בקדושין:

והכא. גבי פדיון הבן להכי דריש ליה בריבוי ומיעוטי משום דאין הפרט בין שני כללות:

כדתנא דבי רבי ישמעאל. באלו טריפות דאיכא תנא דדריש את זה תאכלו מכל אשר במים כלל בימים ובנחלים פרט במים חזר וכלל ופליג עליה תנא דבי רבי ישמעאל ואמר במים במים סמוכין זה לזה ואח"כ כתיב בימים ובנחלים הלכך אין זה כלל ופרט אלא הטילהו ביניהם לדרשו בריבוי ומיעוטי:

דְרִיש רִיבּוּי וּמִיעוּטֵי.
רַבִּי נִמְי דְרִיש רִיבּוּי וּמִיעוּטֵי.

דְתִנְיָא:

"רבי אומר:

בכל פודין בכור אדם, חוץ מן השטרות.

ורבנן אמרי:

בכל פודין בכור אדם, חוץ מעבדים ושטרות וקרקעות."

מאי טעמא דרבי?

דְרִיש רִיבּוּי וּמִיעוּטֵי: **"ופדויו מן חדש"**¹⁰ (במדבר יח, טז) - ריבה,

"בערך כסף המשנת שקלים" - מיעט,

"תפדה" - חזר וריבה,

ריבה ומיעט וריבה - ריבה הכל.

מאי ריבה? כל מילי,

ומאי מיעט? מיעט שטרות,

ורבנן?

דְרִישִי כְלָלִי וּפְרָטִי - **"ופדויו מן חדש"** - כָּלֵל,

"בערך כסף המשנת שקלים" - פְּרָט,

"תפדה" - חזר וכלל,

כָּלֵל וּפְרָט וְכָלֵל - אי אתה דן אלא כעין הפרט,

מה הפרט - מפורש, דבר המטלטל וגופו ממון,

אף כל דבר המטלטל וגופו ממון. יצאו קרקעות - שאינן מטלטלין,

יצאו עבדים - שהוקשו לקרקעות,

יצאו שטרות - אף על פי שמטלטלין,

אין גופן ממון.

אמר ליה רבינא לאמימר:

רבי דריש ריבוי ומיעוטי - והא רבי כללי ופרטי דריש!

דְתִנְיָא:

"מרצע"¹¹ (דברים טו, יז) - אין לי אלא מרצע,

מנין לרבות הסול והסירה המחט והמקדח והמכתב?

תלמוד לומר: **"ולקחת"** - כל דבר שנלקח ביד,

דברי רבי יוסי בברי יהודה.

רבי אומר:

"מרצע" - מה מרצע מיוחד של מתכת - אף כל של מתכת."

ואמרין: במאי קא מפלגי?

רבי דריש כללי ופרטי,

ורבי יוסי בברי יהודה דריש ריבוי ומיעוטי!

הא,

אין,

בעלמא כללי ופרטי דריש,

והכא היינו טעמא, כדתנא דבי רבי ישמעאל.

דתנא דבי רבי ישמעאל:

"במים"¹² (ויקרא יא, ט) **שני פעמים,**

אין זה כלל ופרט אלא ריבה ומיעט."

¹⁰ ופדויו מן חדש תפדה בערך כסף המשנת שקלים בשקל הקדש עשרים גרה הוא

¹¹ ולקחת את המרצע ונתתה באזנו ובדלת והיה לך עבד עולם ואף לאמתך תעשה פן

¹² את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אתם תאכלו

רס"י

ורבנן. דפליגי עליה דרבי ודרשי
ליה בכלל ופרט סבירא להו
כדאמרי במערבא :

ורבנן?

אמר רבינא:

כדאמרי במערבא: פל מקום שאתה מוציא שתי קללות הסמוכות זה לזה -
הטל פרט ביניהן, ודונם בקלל ופרט.

השתא דאמרת רבי כללי ופרטי דריש,
בעל כורחיה קשיא שבועות,
אלא שבועות נסיב אליבא דרבי עקיבא,
וליה לא סבירא ליה.

רפ"י

אין האיש מנוקה מעון. שבא עליה אחר שנסתרה: ידיעת בית רבו. שלמד בבית רבו שהנוגע בטומאה טמא והוא ידע שהרגיש כשנגע אבל לא התבונן לשום על לבו שנטמא (בטומאה כשנוגע בה) שמה ידיעה:

4. ה, א

גופא,

"מנין שאינו חייב אלא על שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בינתיים? תלמוד לומר: "ונעלם" ו"ונעלם"¹³ (ויקרא ה, ב-ג) שני פעמים,

דברי רבי עקיבא.

רבי אומר:

אינו צריך,

הרי הוא אומר: "ונעלם" (ויקרא ה, ג) מכלל דידע.

"והוא ידע" (ויקרא ה, ג) - הרי כאן שתי ידיעות,

אם בן מה תלמוד לומר: "ונעלם" ו"ונעלם"?

לחייב על העלם טומאה,

ועל העלם מקדש."

אמר מר:

"ונעלם" - מכלל שידע."

מאי משמע?

אמר רבא:

מדלא כתיב: 'והיא עלומה ממונה'.

אמר ליה אביי:

אלא מעתה, גבי סוטה, דכתיב: "ונעלם מעיני אישה"¹⁴ (במדבר ה, יג) - מכלל דהוי ידע מעיקרא?

אי הוה ידע - מי בדקו לה מיא?!

והא תניא:

"ונקה האיש מעון והאשה ההוא תשא את עונה" (במדבר ה, לא) -

בזמן שהאיש מנוקה מעון - המים בודקין את אשתו,

אין האיש מנוקה מעון - אין המים בודקין את אשתו."

ותו, גבי תורה, דכתיב: "ונעלמה מעיני כל חי ומעוף השמים נסתרה" (איוב כח, כא),

מכלל דאיכא דהוה ידע ביה?

והכתיב: "לא ידע אנוש ערפה"¹⁵ (איוב כח, יג)!

אלא אמר אביי:

קסבר רבי: ידיעת בית רבו, שמה ידיעה.

אמר ליה רב פפא לאביי:

אלא דקתני אין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף,

מי איכא דלית ליה ידיעת בית רבו?

אמר ליה:

אין,

משפחת לה בתינוק שנשבה לבין הגוים.

¹³ ב או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו והוא טמא ואשם.

¹⁴ ג או כי יגע בטמאת אדם לכל טמאתו אשר יטמא בה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם

¹⁴ וישכב איש אתה שכבת ידע ונעלם מעיני אישה ונסתרה והיא נטמאה ועד אין בה והוא לא נתפשח

¹⁵ לא ידע אנוש ערפה ולא תמצא בארץ החיים

5. ה, א-ב

רפ"י

ד' בפנים. שתיים לחיוב הכנסה דעני והכנסה דבעל הבית ובי' לפטור כשזה עוקר וזה מניח דכתיב בעשותה העושה את כולה (שבת דף ג.)
דעיקר שבת. שעיקר מסכת באיסורי שבת:
אבות. יציאות שהן מן התורה:
תולדות. הכנסות דלא מיפרשן בהדיא:
תרתני הויין. ומתניי דהכא ד' תנן:
שתיים. לחיוב הוצאה דעני והוצאה דבעל הבית:
ושתיים. לפטור אחת שהעני פושט ידו לפניו ונתן בעה"ב לתוכה והעני הוציאה ועבד. איהו הנחה ולא עבד עקירי ובעה"ב עקר ולא הניח ושניהם פטורין ואחת שבעה"ב פושט ידו מליאה לחוץ ונטל העני מתוכה והניח דעבד נמי בעל הבית עקירה והעני הנחה ושניהם פטורין בשתי הוצאות הללו. חיובי מאי נינהו יציאות. דהא יציאות קתני ויציאות דחייבא תרתני הוא דהויין חדא דעני וחדא דבעה"ב:
דתנן: בענין אבות מלאכות המוציא מרשות לרשות: מי לא עסקינן דקא מעייל עיולי. דעל כרחך קיימא לן נמי בהא דחייב וקרי ליה המוציא:
הוצאה קרי לה. שמוציאה ממקומו:

"יציאות שבת שתיים שהן ארבע."

תנן התם:

"יציאות שבת: שתיים שהן ארבע בפנים,

ושתיים שהן ארבע בחוץ" (שבת ב.).

מאי שנא הכא דתנא: **"שתיים שהן ארבע"**, ותו לא,

ומאי שנא התם דתני: **"שתיים שהן ארבע בפנים ושתיים שהן ארבע בחוץ"?**

התם - עיקר שבת הוא,

תני אבות ותולדות.

הכא - דלאו עיקר שבת הוא,

אבות תני, ותולדות לא תני.

"אבות" מאי נינהו?

יציאות.

יציאות תרתני הויין!

וכי תימא: מהו לחיוב ומיהו לפטור - והא דומיא מראות נגעים קתני,

מה התם כוליהו לחייבא אף הכא כוליהו לחייבא!

אלא אמר רב פפא:

התם - עיקר שבת,

תני חיובי ופטורי.

הכא - חיובי תני, ופטורי לא תני.

חיובי מאי נינהו?

יציאות,

יציאות תרתני הוא דהויין!

שתיים דהוצאה,

ושתיים דהכנסה.

והא **"יציאות" קתני!**

אמר רב אשי:

תנא, הכנסה נמי 'הוצאה' קרי לה.

ממאי?

דתנן:

ה,ב

"המוציא מרשות לרשות חייב" (שבת עג.);

מי לא עסקינן דקא מעייל עיולי וקא קרי ליה "הוצאה".

ודלמא קא מפיק מרשות היחיד לרשות הרבים!

אם כן, ניתני: המוציא מרשות היחיד לרשות הרבים,

מאי **"מרשות לרשות"?**

אפילו מרשות הרבים לרשות היחיד,

וקא קרי לה, 'הוצאה'.

וטעמא מאי?

תנא כל עקירת חפץ ממקומו 'הוצאה' קרי לה.

רפ"י

מתני'. במסכת שבת דייק
 דהכנסה קרי יציאה דקאמר
 יציאות השבת שתיים וכו' ופירש
 הכנסה לאלתר דקתני התם
 כיצד העני עומד בחוץ ובעל
 הבית בפנים פשט העני את ידו
 לפנים ונתן לתוך ידו של בעל
 הבית דהיינו הכנסה:

אמר רבינא:

מתניתין נמי דיקא,

דקתני: **"יציאות שבת שתיים שהן ארבע בפנים ושתיים שהן ארבע בחוץ"**,
 וקא מפרש הכנסה.

שמע מינה.

רבא אמר:

"רשויות" קתני,

רשויות שבת שתיים.

6. ה, ב - ו, ב

רש"י

תנן התם. בתחלת מסכת נגעים: **שנים שהן ארבעה.** מראה לשון זכר הוא להכי תנן להו בלשון זכר כדכתיב (יחזקאל א) מראה הנוגה סביב הוא מראה דמות כבוד ה' וכו': **שנים.** כתובין שאת ובהרת דספחת אינו שם נגע כדלקמן אלא לשון טפל לאחרים: **שהן ארבעה.** יש לך לרבות להם ב' תולדות מרביא דספחת כדלקמן: **בהרת עזה כשלג וכו'.** עזה לבנה ביותר ולקמן מפרש מנא ליה: **שניה לה כסיד ההיכל.** דאע"ג דצמר לבן עזה לבנוניתו מסיד על כרחן שאת שהוא אב קרוב אל לבנוניתו של בהרת הוא אלא שגבוה ממנו מעט מתוך שאינו לבן כמוהו וכל דבר שחור נראה גבוה מן הלבן ולפיכך נקרא שאת והשניות שנתרבו להם סיד וקרום ביצה והסיד לבן מן הקרום ולמטה מן הקרום אינו נגע אלא בוחק וטהור הוא ושני מראות של תולדות הלבנה לאב הלבן הגבוה לאב הגבוה הלכך סיד לבהרת וקרום לשאת וריבה הכתוב את התולדות להצטרף עם אבותיהן לכגריס שהוא שיעור נגע: מאן תנא מראות נגעים גרסינן ולא גרסינן שנים שהן ארבעה דכולי עלמא הכי אית להו אלא הכי קאמר מי שנה משנה זו בלשון אבות ותולדות דלא כר' עקיבא דאי כר' עקיבא כיון דאמר לקמן מראות נגעים זו למעלה מזו נשנו כסדר מעלתן השלג והצמר והסיד והקרום ואמרינן לקמן שכסדר משנתן הן מצטרפין זה לזה ואין אחד מצטרף לגבוה הימנו שתי מעלות אלא מעלה אחת: **אם כן.** דהוא שנאן בלשון אבות ותולדות: **טיהרת.** מראה הסיד מלהצטרף דמדתינה לסיד שניה לבהרת ולא תניה נמי שניה לשאת והרי אף משאת היא פחותה ש"מ סבירא ליה לתנא דלא בת מינה דשאת היא ולא מיצטרפא בהדה ומהשתא בהדי מאן נצרפה אי בהדי בהרת אביה הא איכא שאת שהיא כצמר דעדיפא מינה בלובן נמצאת בהרת למעלה מן הסיד שתי מעלות ור' עקיבא זו למעלה מזו בעי: **נצרפיה בהדי שאת.** שהוא מעלה אחד:

המשך רש"י בעמוד הבא

"מראות נגעים שנים שהן ארבעה".

תנן התם:

"מראות נגעים שנים שהן ארבעה: בהרת עזה כשלג, שניה לה כסיד ההיכל. כצמר לבן, שניה לה כקרום ביצה" (נגעים א, א).

אמר רבי חנינא:

מאן תנא מראות נגעים?

לא כרבי עקיבא.

דאי כרבי עקיבא, כיון דאמר: **"זו למעלה מזו וזו למעלה מזו"** - אם כן, טיהרת סיד היכל מל?

בהדי מאן ליצרפיה?

ליצרפיה בהדי בהרת - איכא שאת דעדיפא מיניה!

ליצרפיה בהדי שאת - לא תולדה דידיה הוא!

אי הכי, קרום ביצה נמי, בהדי מאן ליצרפיה?

ליצרפיה בהדי שאת - איכא סיד עדיף מיניה!

ליצרפיה בהדי סיד - לאו בר מיניה הוא!

האי מאי?

א, ו

בשלמא בלא סיד היכל - קרום ביצה לא קשיא,

דאף על גב דקרום ביצה מתתאי דשאת,

רחמנא אמר: **"ולשאת ולספחת"**¹⁶ (ויקרא יד, ט) -

"ספחת" - טפילה לשאת,

אף על גב דמנחתא מיניה טובא,

אלא סיד היכל קשיא!

אלא מחנורתא מתניתין דלא כרבי עקיבא.

והיכא שמעינן לרבי עקיבא: **"זו למעלה מזו"**?

אילימא מהא דתנא:

"אמר רבי יוסי, שאל יהושע בנו של רבי עקיבא מרבי עקיבא:

מפני מה אמרו מראות נגעים שנים שהן ארבעה?

אמר לו: ואם לאו, מה יאמרו? יאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא!

אמר לו: לומר שמצטרפים זה עם זה.

אמר לו ויאמרו: מקרום ביצה ולמעלה טמא, ומצטרפין זה עם זה!

אמר לו: לומר לך: כל בהו שאינו בקי בהו ובשמותיהו - אינו רואה את הנגעים."

ואילו מסיד היכל ולמעלה לא קאמר,

מדלא אמר ליה, שמע מינה: דשמיע ליה לרבי עקיבא דאמר: כולהו לבהדי שאת מצטרפין.

ודלמא שאת ותולדתה בהרת ותולדתה!

אלא מדרבי חנינא,

דאמר רבי חנינא:

משל דרבי עקיבא, למה הדבר דומה?

לארבעה פוסות של חלב,

אחד נפלו לתוכו שתי טיפין של דם,

ואחד נפלו לתוכו ארבע טיפין של דם,

ואחד נפלו לתוכו שמונה,

ואחד נפלו לתוכו שתים עשרה טיפין,

ואמרי לה שש עשרה טיפין,

שכולן מראות לובן הו,

רש"י

לאו תולדה דידיה. דהא שקלת לה מיניה ושויתיה מין בהרת ולר' עקיבא הכי איבעי ליה למיתנא בהרת עזה כשלג ושאת כצמר לבן ושניה לה סיד ההיכל וקרום ביצה דנימצי למימר כולה מינא דהדידי נינהו ובהרת ושאת מצטרפין ושאת וסיד נמצא לו צירוף לסיד והכי אמרינן בת"כ בבהרת ושאת דמצטרפי והיה מלמד דמצטרפין זה עם זה אבל השתא דמחלקת תולדה לזו ותולדה לזו סבירא לן שאין מצטרף כל אחד אלא עם אביו: **אי הכי.** דאית ליה לר"ע דלא מצטרפי לגבוה ממנו שתי מעלות:

קרום של ביצה נמי. אמאי לא קשיא לך בהדי מאן נצטרפיה אי בהדי שאת אביו איכא סיד דעדיף מיניה הרי השאת גבוה שתי מעלות:

נצרפיה בהדי סיד. לאו בר מיניה הוא שאינה תולדה לאב אחד ומשנינן האי מאי בשלמא בלא סיד קרום ביצה לא קשה. ולשאת ולספחת כתיב משמע לשאת ולספחת ולנטפל עמה ש"מ דרבי לה רחמנא טפילה וטפילה כל שהוא במשמע ובלבד שיהא ממראות נגעים:

אלא שנה למעלה מנה, וזה למעלה מנה. אימור דשמעת ליה לרבי עקיבא בפתוך, בחלוק מי שמעת ליה?!

וכי תימא: כי היכי דשמעת ליה בפתוך, הכי שמעת ליה בחלוק - ובפתוך גופיה מי שמעת ליה?!

והתניא:

"דבי עקיבא אומר:

אדמדם שבזה ושבזה, ביין המזוג במים, אלא של בהרת עזה בשלג ושל סיד דיהה הימנה; ואם איתא, "של צמר דיהה הימנה" מיבעי ליה!

וב,

אמר: אין הכי נמי,

והתניא:

"דבי נתן אומר:

לא שאמר דבי עקיבא: 'של סיד דיהה הימנה', אלא: 'של צמר דיהה הימנה'."

ומנלן דבהרת עזה היא?

אמר אביי:

אמר קרא: **"ואם בהרת לבנה היא"**¹⁷ (ויקרא יג, ד) - היא לבנה ואין אחרת לבנה.

ואף ע"ג דמנחתא מינה טובא. וס"ל לר"ע דלשאת רבי לבהרת לא רבי דהא ספחת בשאת הוא דכתיב הלכך שאת הוא דמצטרפא לבהרת דסמוכה לה וכתוב והיה מלמד שמצטרפין וסיד לשאת ממילא דהא דמאי לה וכן קרום לשאת דספחת בשאת כתיבא ורבי לה תולדה וזו למעלה מזו דר' עקיבא בסיד ושאת ובהרת מיתוקם:

אלא סיד ההיכל. כי מפלגת להו בתרתי מיני זו תולדה לזו וזו תולדה לזו:

קשיא. היאך יצטרף בהרת לסיד ותולדתו לרבי עקיבא דאית ליה זו למעלה מזו דהא ליכא למימר לרבי עקיבא דכי היכי דאיתרבאי טפילה לשאת ממשמעות איתרבאי טפילה נמי לבהרת מדרשא כדאמר לקמן לרבנן דא"כ זו למעלה מזו דרבי עקיבא היכא איתיה אבות ותולדות הוא דאיכא ואין בהם צירוף אלא לגבוה ממנו שתי מעלות:

והיכא שמעינן ליה לר' עקיבא. דקפיד אסדר מעלות לצירוף:

יהושע בנו של ר' עקיבא. הוא יהושע בן קרח שר' עקיבא קרח היה כדאמר'י בבכורות (דף נח.) חוץ מן הקרח הזה:

מפני מה כו'. כדמפרש בעי ואזיל יאמרו מקרום כו':

ואם לאו מה יאמרו. מחזר היה שמפרש מה הוא שואל:

יאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא. אחר שאין לנו חלוק במראות לובן למעלה מקרום ביצה אלא ד' מראות הללו יאמרו כל מראה לובן שהוא מקרום ולמעלה טמא דקיימא לן (פסחים דף ג:) לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה ולמה הזכירו שמותן:

אמר לו לומר לך שמצטרפין זה עם זה. לכן שגאום וסידרום לומר לך שכסדר הזה משנתן וכך דרך צירופם ועדיין אין אנו יודעין באיזה סדר הוא שונה אותן ומתשובות בנו אנו באין ללמוד:

אמר לו ויאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפין זה עם זה. ומתשובתו אנו למידין סדר משנת אביו:

ואילו מסידי ולמעלה לא קאמר ליה. יאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרף ומסידי ולמעלה טמא ומצטרף שמע מינה שמיע ליה מיניה כולהו בהדי שאת מצטרפין עליון אחד לשתי תולדות דאי סלקא דעתך משנת אביו כסדר משנתו תולדה לבהרת סיד ותולדה לשאת קרום ביצה הכי הוה ליה למימר יאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרף ומסידי ולמעלה טמא ומצטרף ומדיהבין עליון לסיד בפני עצמו ועליון לקרום בפני עצמו ממילא שמעינן דמצטרפין דקאמרי רבנן כל חד לעליון שלו אמרי והא מסברא ידעינן דעליונו של סיד שלג של קרום צמר דכיון דאין חלוק מראות בלובן מקרום ולמעלה אלא ד' אלו ובקרא תרי כתיבי והכתוב מעיד שבהרת לבנה כדלקמן והשאת קרובה לה כמשמעה גבוהה ממילא כי יבת תולדה לזה ותולדה לזה מראה הסיד תתן לבהרת ומראה הקרום תתן לשאת שאם באתה ליתן מראה סיד לצמר מפני שהוא קרוב לה למי נתן מראה הקרום הכי הוה ליה למימר ולא הוה ליה למימר יאמרו מקרום ולמעלה טמא ומצטרפין דאי הוה תני הכי לא הוה סלקא דעתך לחלק תולדה לזה ותולדה לזה ומדאדוותיה הכי ש"מ שמיע ליה שאין תולדה לבהרת אלא עליון אחד לשתי תולדות והלכך על כרחך הוא שאת דרבי ליה רחמנא טפילה וסדר משנתו דקא"ל שנסנית כסדר צירופן הכי קא"ל זו למעלה מזו נשנו שלג והצמר והסיד וקרום ומצטרפין שלג עם הצמר והצמר עם הסיד והקרום דהא ליכא למימר דשמיע ליה מיניה שתיהן תולדה לשתייהן דהא מהיכא תיתי שיהא הקרום מצטרף לשלג לא כסדר מעלות ולא מן המקרא אלא ודאי בהדי שאת הוא דשמיע ליה מיניה דמצטרפין דרחמנא יהבינהו ליה טפילה לשאת ולא לבהרת ולכן השיבו יאמרו מקרום ולמעלה טמא ומצטרפין והכל יודעין דצירוף מראה דאמר'י לדומה. הוא לו דקאמרינן וכל מה שאדם יכול להבין מסדר משנתו בהזכרת שמותן היה מבין מאליו שאין לך אדם מסדרן אלא כסדר שהן שנויים עכשיו:

ודלמא שאת ותולדתה בהרת ותולדתה. שמיע ליה והכי נמי קא"ל יאמרו מקרום ולמעלה מסידי ולמעלה ותנא הוא דלא קפיד למיחשב ולמיזל כי רוכלא:

משל דרבי עקיבא. סדר צירופן:

פתוך. מעורב הוא נגע לבן אדמדם הכתוב בתורה דמדקאמר שנפלו לתוכו טיפי דם מכלל דבפתוך קאמר:

שבזה ושבזה. על כרחך על ראשון ושני קאמר שכן לשון משנה והכי קאמר אדמדם שבראשון ושני סימן פתיכת אודם שבהם נכרת במקום אחר כגון טיפת דם בחלב ומראיהן לא אדום ולא לבן אלא כיון המזוג וסביבותיו לבן:

אלא שאדומותיו של שלג עזה. כלומר לבנה משל סיד דיהה הימנה ומדקתני הכי בסיפא שמעינן לרישא דשבזה ושבזה דקאמר בשלג וסיד קאמר אלמא סדר משנתו של רבי עקיבא סיד אחר שלג:

ואם איתא. דצמר אחר שלג תני להו:

של צמר דיהה הימנה מיבעי ליה. דיהה פליתא בלע"ז: עמוקה וגבוה לאו דוקא קאמר אלא נראית כעמוקה:

¹⁷ ואם בהרת לבנה הוא בעור בשרו ועמק אין מראה מן העור ושערה לא הפך לבן והסגיר הפהן את הנגע שבעת ימים

7. ו, ב

רפ"י

טיפלה לבהרת מנלן. לרבנן
קבעי לה דאילו לרבי עקיבא
לית ליה ריבוי טפילה לבהרת:
ספחני. אספני:

תנו רבנן:

"בהרת" - עמוקה

וכן הוא אומר: "ומראה עמוק מן העור"¹⁸ (ויקרא יג, כה).

במראה חמה העמוקה מן הצל.

"שאת" - אין שאת אלא גבוה.

וכן הוא אומר: "על כל ההרים הרמים ועל כל הגבעות הנשאות" (ישעיהו ב, יד).

"ספחת" - אין ספחת אלא טפילה.

וכן הוא אומר: "ואמר ספחני נא"¹⁹ (שמואל א ב, לו).

אשכחן טפילה לשאת,

טפילה לבהרת - מנלן?

אמר רבי זירא:

נאמרה: "לבנה" בשאת²⁰ (ויקרא יג, י),

ונאמרה: "לבנה" בבהרת²¹ (ויקרא יג, ד),

מה לבנה האמורה בשאת יש לה טפילה,

אף לבנה האמורה בבהרת יש לה טפילה.

במתניתא תנא:

"הטיל הנתוב לספחת בין שאת לבהרת,

לומר לה: נשם שטפילה לשאת כף טפילה לבהרת".

¹⁸ וראה אתה הפה והנה נהפך שער לבן בבהרת ומראה עמוק מן העור צרעת הוא במקוה פרוה וטמא אתו הפה נגע צרעת הוא

¹⁹ והיה כל הנותר בביתך ובוא להשתחית לו לאגודת מסך וכפר לחם ואמר ספחני נא אל אחת המהנות לאכל פת לחם

²⁰ וראה הפה והנה שאת לבנה בעור והיא הפכה שער לבן ומחית בשור חי בשאת

²¹ ואם בהרת לבנה הוא בעור בשורו ועמוק אין מראה מן העור ושערה לא הפך לבן והסגיר הפה את הנגע שבעת ימים

8. ו, ב

רפ"י

בן יומו. ביום הולדו:
מכבנין. לשון הרחלים יוצאות
 כבונוות (שבת דף נב:) וכמו
 (גיטין דף יד:) תנתן כבנתי לבתי
 פרמוי"ל והוא בת נפש שקורין
 נושקא שמחברין בה פתיחות פי
 החלוק כך כשנולד הכבש והאם
 לוחכתו אין צמרו נקי באותו
 יום והרוצה להצניעו למילת
 עושה לכבש מעטה עור ומכבנו
 עליו שלא יתפרד ונמצא הצמר
 מכוסה כל הימים:
מלכו של זה. בהרת שהוא מלכו
 של סיד למעלה משאת שהוא
 מלכו של קרום ולכן הן
 מצטרפין הבהרת והשאת
 ואיפרכו של מלך זה למעלה
 מאיפרכו של מלך זה סיד
 למעלה מקרום וממילא שמעינן
 דסיד למטה משאת הוא:
אלא מלכו של זה למעלה
מאיפרכיה דנפשיה. כל
 איפרכוס הולך אחר מלכו כך כל
 תולדה מצטרפת לאביה: הכי
 גרסינן ומלכו של זה למעלה
 מאיפרכיה דנפשיה:
מלכא ואלקפטא. שני מלכים
 הם ומלכא חשיב מאלקפטא:
רופילא. איפרכוס של מלכא:
וריש גלותא. איפרכוס של
 אלקפטא:
כגון מלכא ואלקפטא.
 כשמהלכין זה אחר זה כסדר זה
 הולכים: האי זה למעלה מזה
 הוא אלא כגון מלכא ורופילא
 ואלקפטא וריש גלותא.
 כשמהלכין שנים שנים כל
 איפרכוס הולך אחר מלכו:
שבור מלכא. מלך פרס וקיסר
 מלך רומי וכל אחד יש לו
 איפרכוס:
הי מנייהו חשיב. שבור או
 קיסר:
בחורשיא אכיל ליה. האיש הזה
 מוטמן ביערים כל ימיו שלא
 שמע בטיבעה של מלכות רומי
 והוצרך לשאול זאת ורב פפא
 משום דאקדים רבא שבור
 מלכא לקיסר הוא דשיילי ורבא
 מיראה עשה שהיה תחתיו
 במלכותו כדאמר במס' חגיגה
 (דף ה:) שדור דבי שבור מלכא
 וגרבוהי:
רומי חייבת. תרגום של רשעה
 שנאמר (מלאכי א) וקראו להם
 גבול רשעה:
רבינא אמר. משל דרבנן כגון
 גלימא דעמרא שהוא מלובן
 כשהוא חדש וליבונו מבהיק
 הרבה יותר משל טלית ישנה:
וגלימא דכיתנא ושחקיה.
 שהחדש לבן הרבה משל ישן
 אבל החדשות של זו ושל זו
 קרובות להיות שוות כך הבהרת
 גבוהה הרבה מן הסיד שהוא
 תולדתו והשאת מן הקרום
 והאבות קרובים להיות שוים:

"שאת - נצמד לבו".

מאי "צמד לבו"?

אמר רב ביבי אמר רב אסי:
 צמד נקי בן יומו שמכבנין בו למילת.

אמר רבי חנינא:

מושל רבנן למה הדבר דומה?
 לתרי מלכי ולתרי איפרכי,
 מלכו של זה למעלה ממלכו של זה,
 ואיפרכו של זה למעלה מאיפרכו של זה.

האי זה למעלה מזה וזה למעלה מזה הוא!

אלא מלכו של זה למעלה מאיפרכיה דנפשיה,
 ומלכו של זה למעלה מאיפרכיה דנפשיה.

רב אדא בר אבא אמר:

כגון מלכא ואלקפטא, רופילא וריש גלותא.

האי זה למעלה מזה הוא!

אלא כגון מלכא ורופילא ואלקפטא וריש גלותא.

רבא אמר:

כגון שבור מלכא וקיסר.

אמר ליה רב פפא לרבא:

הי מנייהו עדיף?

אמר ליה: בחורשיא קא אכיל ליה,

פוק חזי טיבעא דמאן סגי בעלמא,

דכתבי: "ותאכל כל ארעא ותדושינה ותדקנה"²² (דניאל ז, כג).

אמר רבי יוחנן:

זו רומי חייבת שטיבעה יצא בכל העולם כולו.

רבינא אמר:

כגון גלימא דעמר ושחקיה,

סדינא דכיתנא ושחקיה.

²² בן אמר חזיתא רביעיתא מלכו רביעאה תהוא בארעא די תשנא מן כל מלכותא ותאכל כל ארעא ותדושינה ותדקנה

9. ו, ב -

רס"י

שאינ הכתוב מדבר. פרשת קרבן עולה ויורד שחייבתו קרבן על הטומאה מנין שאין מחייבו על מגע אלא אם כן אוכל באותה טומאה קדש או כנס למקדש: ודין הוא. הרי אתה דן מאליו:

הואיל והזהיר וענש על הזדון טומאה. וחייבין נמי קרבן על שגגת טומאה מה מצינו כשהזהיר וענש כרת על זדון טומאה בטומאת מקדש וקדשיו הזהיר וענש שנאמר (ויקרא כא) לא יטמאו את מקדשי הרי זה אוהרת מקדש בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר (שם כב) הרי אוהרת קדש כי את מקדש היטמא ונכרת (במדבר יט) הרי עונש מקדש והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים וגו' (ויקרא ז) הרי עונש קדש:

תרומה. אם אכל תרומה בטומאה דהזהיר וענש דכתיב בקדשים לא יאכל ותרומה בכלל מדכתיב בה בההיא ענינא ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים ואמרין ביבמו' (עד:): דבתרומה קאי מדתלי' בהערב שמש דאילו קדשים עד דמיתתי כפרה: וענש. ומתו בו כי יחללוהו:

לא אשכחן עון מיתה דמחייב קרבן. שאין חטאת באה אלא אשגגת כרת כדאמרי' בהוריו' (ח.):

מידי דהוה אשמיעת קול. שבועת העדות ושבועת ביטוי דאיתנהו נמי בקרבן עולה ויורד ואין עונש על זדונן לא מיתה ולא כרת: אמר קרא בה. לכל טומאתו אשר יטמא בה בענינא דעולה ויורד כתיב:

ואימא. חיובא בתרומה היא ובה למעוטי מקדש והואיל וזדונו כרת לא תסגי ליה בעולה ויורד אלא קבוע לעשיר ולעני שוה: עליה דרבי. משום דהוא יליף לה שפיר:

אקרא אני חיה. בקרבן עולה ויורד כתיב (ויקרא ה) או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה ודי אם הייתי קורא בנבלת חיה טמאה שנכתב ראשון ולא היה צריך לחזור ולכתוב בהמה שהרי בהמה בכלל חיה שני' (שם יא) זאת החיה אשר תאכלו וסמך ליה כל בהמה מפרסת פרסה:

ונאמר להלן. באוכל קדשים בטומאת הגוף בצו את אהרן נפש כי תגע בכל טמא בטומאת אדם או בבהמה טמאה ואכל מבשר זבח השלמים:

אימא תרומה נמי אתרביא. דאיהו נמי איתקש לקודש דכתיב בכל קדש ודרשינן בכל לרבות תרומה שאסורה לטבול יום כגון יולדת בימי טוהר שלה שהיא טבולת יום ארוך שאין לה הערב שמש עד מלאת ימיה שמביאה למחר כפרתה:

מקדש לא ממעטינן. מדין קודש שכן ביאתו בכרת כאכילת קודש: שכן אכילה. וחייבו עיי' אכילה הוא:

"את שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף, והעלם בינתיים - הרי זה בעולה ויורד".

תנו רבנן:

"מנין שאין הפתוב²³ (ויקרא ה, ב-ג) מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו? ודין הוא: הואיל והזהיר וענש על הטומאה, וחייב קרבן על הטומאה, מה נשהזהיר וענש על הטומאה לא הזהיר וענש אלא על טומאת מקדש וקדשיו, אף נשחייב קרבן על הטומאה לא חייב אלא על טומאת מקדש וקדשיו".

ואימא תרומה, ששהזהיר וענש!

לא אשכחן עון מיתה דחייב עליה קרבן.

אימא: הני מילי, קרבן קבוע,

אבל אעולה ויורד, ניתי,

מידי דהוה אשמיעת קול ואביטוי שפתיים!

אמר קרא: "בה" (ויקרא ה, ג),

"בה" - למעוטי תרומה,

אימא: "בה" - למעוטי מקדש, דלא סגי ליה בקרבן עולה ויורד עד דמיתתי קרבן קבוע!

קרי רבא עליה דרבי: "דולה מים מבורות צמוקים".

דתניא:

"דבי אומר:

אקרא אני חיה" (ויקרא ה, ב) "בהמה" למה נאמרה?

נאמר באו: "בהמה טמאה" ונאמר להלן: "בהמה טמאה"²⁴ (ויקרא ז, כא),

מה להלן טומאת קודש - אף באן טומאת קודש".

אשכחן טומאת קודש,

וטומאת מקדש - מנלן?

אמר קרא: "בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא"²⁵ (ויקרא יב, ד).

איתקש מקדש לקודש.

אי הכי,

תרומה נמי,

דאמר מר: "בכל קדש לא תגע" (ויקרא יב, ד) - לרבות את התרומה!"

הא מייעט רחמנא "בה".

אימא "בה" למעוטי מקדש!

מסתברא מקדש לא ממעטינן,

שכן בכרת כמותה.

אדרבה,

תרומה לא ממעטינן, שכן אכילה, כמותה!

אלא אמר רבא:

²³ ב או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו והוא טמא ואשם.

ג או מי יגע בטומאת אדם לכל טמאתו אשר יטמא בה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם

²⁴ ונפש מי יגע בכל טמא בטומאת אדם או בבהמה טמאה או בכל שרץ טמא ואכל מבשר זבח השלמים אשר לה' ונמרתה הנפש ההוא מעמיה

²⁵ ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא עד מלאת ימי טהרה

ר"ח

שלוש כריתות בשלמים. באוכלן בטומאה אחת באמור אל הכהנים כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים וגוי ואמרינן בזבחים בפי רביעי (דף מה): דהא יקרב אכילה הוא ומהו יקרב בראוי להקרבה שהוקדש בכלי ושתים בצו את אהרן והנפש אשר תאכל מבשר זבח השלמים וסמך לוי והנפש כי תגע בכל טמא ובתרווייהו כתיב ונכרתה:

אחת לכלל. ההיא דאל הקדשים שכלל את הכל ואחת מן השתים לפרט ומדה זו נדרשת בתורת כהנים בתחלת הספר דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד כו' כיצד והנפש אשר תאכל מבשר זבח השלמי וגוי והלא שלמים בכלל כל הקדשים היו ולמה יצאו להקיש אליהם מה שלמים מיוחדין קדשי מזבח אף כל קדשי מזבח יצאו קדשי בדק הבית שאין חייבין עליהן משום טומאה וא"ת למה אין נידונים בכלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט שלמים אין מידי אחרינא לא משום דמרוחקין זה מזה בשני ענינים וכך מפורש במנחות בפרק כל המנחות באות מצה (דף נה:): דהיכא דפרט מרוחק מן הכלל נידון במדה זו ללמד על הכלל וכיו' ואם תאמר מה בין זו למדת כלל ופרט וכלל שאתה דן כעין הפרט הרבה יש שמדת כעין הפרט באה להוסיף על הפרט בכלל אחרון דברים אחרים שאין כתובין בו וזו באה לגלות על הפרט ולא להוסיף עליו ודברים רבים למידין במדה זו שאין באין במדת כעין הפרט כגון בהבערה שאנו אומרים לחלק יצאתה ובמדה זו היא באה הבערה בכלל היתה ולמה יצאה להקיש אליה ולגלות על כל. הכלל שכשם שחייב על הבערה בפני עצמה כך חייב על כל אב מלאכה שבכלל בפני עצמו:

ואחת לטומאה הכתובה בתורה סתם כו'. ואחת מן הכריתות האלו שהיא יתירה נכתבה לגלות על הטומאה הכתובה אצל עולה ויורד וסתמה הכתוב ולא פירש על איזו טומאה חייבתו תורה קרבן הופנה כרת ללמדך שלכפר על כרת זה הוא בא שהוא טומאת קדש:

(אם אינו ענין כו') לדברים שאינן נאכלין. כגון עצים של מערכה ולבונה וקטרת אם אכלן בטומאה חייב:

ולר"ש דאמר כו'. במסכת זבחים בפרק ב"ש (דף מה:):

הואיל ואמר ר' שמעון כו'. חטאות הפנימיות כגון פר ושעיר של יום הכפורים ופר כהן משיח ופר העלם דבר שטעונין הזייה בפנים על הפרוכת ועל מזבח הזהב: **כשלמים.** משום דפגול בשלמים כתיב ילרף ר"ש מינה שאינה נוהגת בחטאות הפנימיות:

שלוש טומאות. בהנך שלש כריתות כתיב בכל חדא וטומאתו עליו:

כתיב הכא. בעולה ויורד: **וכתיב התם.** בטומאת מקדש בפרשת פרה אדומה:

בה למה לי. למעוטי תרומה דמהיכא תיתי לחיובא דמהני לא אתיא שכן כרת:

לרבות נבלת עוף טהור. המטמאה בבית הבליעה שאם אכלה ונכנס למקדש חייב:

משום דמיעוטא הוא דאייתר. מיעוט זה בא לרבות כדמפרש ואזיל ואיתרביא ביה נבלת עוף טהור ע"י מיעוט אחר מיעוט:

כתיב או כי יגע. בטומאת אדם בעולה ויורד כתיב:

דלאו בר נגיעה. שאינו מטמא בנגיעה אלא בבית הבליעה על ידי אכילה כדכתיב (ויקרא יז) אשר תאכל נבלה וטרפה וכבס בגדיו ומוקמינן לה בנבלת עוף טהור בתורת כהנים ואמרינן התם יכול תטמא במגע ת"ל לטמאה בה אין לך אלא האמור בה שאין לה טומאה אלא אכילתה:

שלוש כריתות בשלמים, למה?

אחת - לכלל,

ואחת - לפרט,

ואחת - לטומאה הכתובה בתורה סתם, ואיני יודע מה היא,

הוי אומר: טומאת קודש,

ואם אינו ענין לטומאת קודש, דנפקא ליה מדרבי,

תנהו ענין לטומאת מקדש.

והאי מיבעי ליה לכדרבי אבהו,

דאמר רבי אבהו:

שלוש כריתות בשלמים למה?

אחת - לכלל,

ואחת - לפרט -

ואחת - לדברים שאינן נאכלין.

ולרבי שמעון דאמר: דברים שאינן נאכלין אין חייבין עליהן כרת משום טומאה,

לאיתויי חטאת הפנימית,

דסלקא דעתך אמינא:

הואיל ואמר רבי שמעון: כל שאינו קרב על מזבח החיצון כשלמים,

אין חייבין עליו משום פיגול,

משום טומאה נמי לא,

קא משמע לן דמחייב!

אלא אמרי נהרדעי משמיה דרבא:

שלוש טומאות בשלמים, למה?

אחת - לכלל,

ואחת - לפרט,

ואחת - לטומאה הכתובה בתורה סתם, והוי אומר טומאת קודש.

ואם אינו ענין לטומאת קודש, דנפקא ליה מדרבי, תנהו ענין לטומאת מקדש.

והאי נמי מיבעי ליה,

אידי דבעי למכתב כרת לכדרבי אבהו,

כתב נמי "טמאות", דלא סגי לה בלאו הכי!

אלא אמר רבא:

אתיא, "טומאותו"²⁶ (ויקרא ה, ג) "טומאתו"²⁷ (במדבר יט, ג),

כתיב הקא: "לכל טומאתו",

וכתיב התם: "טמא יהיה עוד טמאתו בו" (במדבר יט, ג),

מה להלן - טומאת מקדש,

אף כאן - טומאת מקדש.

ואלא "בה"²⁸ (ויקרא ה, ג) למה לי?

לרבות נבלת עוף טהור.

הא אמרת: "בה" - מיעוטא הוא!

משום דמיעוטא הוא, אייתר,

כתיב "או כי יגע" (ויקרא ה, ג) -

בר נגיעה - אין,

דלאו בר נגיעה - לא,

וכתיב "בה" (ויקרא ה, ג) - מיעוטא,

הוה מיעוט אחר מיעוט, ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות.

²⁶ או כי יגע בטמאת אדם לכל טמאתו אשר יטמא בה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם

²⁷ ונתתם אתה אל אלקיך הפה והוציא אתה אל מחוץ למחנה ושחט אתה לפניו

²⁸ או כי יגע בטמאת אדם לכל טמאתו אשר יטמא בה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם

10. ז, ב - ח, א

רש"י

וכפר על הקדש. בשעיר הנעשה בפנים כתיב באחרי מות:

מטומאות ולא כל טומאות. והואיל ולא פירש לך על איזו מהם לא מסרן אלא לחכמים לפרש על איזו מדבר צא ולמד.

בבבין אב:

מה מצינו שחלק כו'. כלומר איזהו טומאה מצינו חלוקה במקום אחר טומאת מקדש וקדשיו ולקמן מפרש לה היכא:

אף כאן. שחילק להיות בכפרה ואין שאר טומאות עמה דע שבטומאת מקדש וקדשיו הכתוב מדבר: אף כאן בטומאת מקדש וקדשיו גרסינן ולא גרסינן נחלוק:

ממקומו הוא מוכרע. אין אתה צריך להכריעו ממקום אחר כי בו עצמו הכריע הכתוב שאינו מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו:

יכול על כל טומאה שבקדש. בין שיש בה ידיעה בין שאין בה ידיעה:

מה פשעים שאינן בני קרבן. שאין פשע אלא מזיד:

אף חטאים שאינן בני קרבן. יצא שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בינתיים שהיא בת קרבן:

ומנין לשיש בה ידיעה בתחלה כו'. ולא לשאין בה ידיעה בתחלה אע"פ שאף היא אינה בת קרבן:

לכל חטאתם. הראוי לבא לכלל חטאתם יצאה שאין בה ידיעה בתחלה שאינה באה לכלל חטאת עוד לעולם: הכי גרסינן חייבי חטאות במשמע ולא גרסינן כל חייבי חטאות:

חייבי חטאות במשמע. הראוי לבא לידי חטאת לכשתודע לו ידיעה בסוף:

בר קרבן הוא. כבר מפורש קרבן בפרשת שלח לך:

במזיד ולא אתרו ביה. ואינו נהרג בלא התראה כדאמרי' בסנהדרין בפרק היו בודקין (דף מא.):

ולא אתיידע ליה. סלקא דעתך אמינא לתלי ליה להגן מן היסורין עד שיוודע לו:

"יש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף, שעיר הנעשה בפנים ויום הנפירים, תולה עד שיידע לו, ויביא בעולה ויורד."

תגו רבנן:

"וכפר על הקדש מטומאות בני ישראל"²⁹ (ויקרא טז, טז) -

יש לי בענין זה להביא שלש טומאות: טומאת עבודה זרה,

וטומאת גילוי עריות,

וטומאת שפיכות דמים.

בעבודה זרה הוא אומר: "למען טמא את מקדשי"³⁰ (ויקרא כ, ג),

בגילוי עריות הוא אומר: "ושמרתם את משמרת,

לבלתי עשות מהקות התועבת ולא תטמאו בהם"³¹ (ויקרא יח, ל).

בשפיכות דמים הוא אומר: "ולא תטמא את הארץ"³² (במדבר לה, לד).

יכול על שלש טומאות הללו יהא שעיר מכפר?

תלמוד לומר: "מטומאת בני ישראל" (ויקרא טז, טז) - ולא כל טומאות,

מה מצינו שחלק הפתוב מכלל כל טומאות,

היו אומר טומאת מקדש וקדשיו,

אף כאן בטומאת מקדש וקדשיו,

דברי רבי יהודה.

רבי שמעון אומר:

ממקומו הוא מוכרע,

הרי הוא אומר: "וכפר על הקדש מטומאת" - מטומאות של קודש.

יכול על כל טומאה שבקודש, יהא שעיר זה מכפר?

תלמוד לומר: "ומפשעיהם לכל חטאתם" (ויקרא טז, טז) - חטאים דומיא דפשעים,

מה פשעים שאינם בני קרבן,

אף חטאים שאינם בני קרבן.

ומנין ליש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף, ששעיר זה תולה,

תלמוד לומר: "לכל חטאתם" - חייבי חטאות במשמע.

אמר ר:

"יש לי בענין זה להביא שלש טומאות: טומאת עבודה זרה,

וטומאת גילוי עריות,

וטומאת שפיכות דמים."

האי אותה עבודה זרה היכי דמי?

אי במזיד - בר קטלא הוא!

אי בשוגג - בר קרבן הוא!

במזיד - ולא אתרו ביה,

בשוגג - ולא אתיידע ליה.

"גילוי עריות" - נמי היכי דמי?

אי במזיד - בר קטלא הוא,

אי בשוגג - בר קרבן הוא!

במזיד - ולא אתרו ביה,

בשוגג - ולא אתיידע ליה.

"שפיכות דמים" - נמי היכי דמי?

אי במזיד - בר קטלא הוא!

²⁹ וכפר על הקדש מטומאת בני ישראל ומפשעיהם לכל חטאתם וכן יעשה לאהל מועד השכן אתם בתוך טמאתם
³⁰ ואני אתן את פני באיש ההוא והקדתי אתו מקרב עמו כי מזרעו נתן למלך למען טמא את מקדשי ולחלל את שם קדשי
³¹ ושמרתם את משמרת לבלתי עשות מהקות התועבת אשר נעשו לפניכם ולא תטמאו בהם אני יהוה אלהיכם
³² ולא תטמא את הארץ אשר אתם יושבים בה אשר אני שכן בתוכם כי אני יהוה שכן בתוך בני ישראל

רש"י

אי נמי בהנך דלאו בני גלות.
הרבה שנויין במסכת מכות
(פ"ב) כגון שהרגו דרך עלייה או
מי שיצאה אבן מתחת ידו
והוציא הלה ראשו וקבלה:

אי בשוגג - בר גלות הוא!

במזיד - ולא אתרו ביה,
בשוגג - ולא אתידע ליה.

אי נמי, בהנך דלאו בני גלות ניהו.

11. ח, א

רפ"י

מה חלק. בטומאת מקדש משאר טומאות: דמייתי עולה ויורד. ושאר שגגת עבירה בקרבן קבוע: דמייתי שעירה ולא כשבה. ובשאר כריתות או כשבה או שעירה: חלק להקל קאמרינן. האי מה מצינו שחלק חילוק שהוא להקל מיבעי לן לאשכוחי דומיא דשעיר הפנימי דקולא הוא שיחיד מתכפר בקרבן צבור שלא חסר בו ממון משלו: והאי חלוק להחמיר. שאם לא ימצא שעירה אלא בדמים יקרים יביאנה בעל כרחו: ואימא יולדת. שאם עבר עליה יום הכפורים אוכלת בקדשים בלא קרבן: ולא לכל טומאתם. וקרבן יולדת אינו בא לכפרה אלא לטהרה מטומאתה לאכול בקדשים: ולרבי שמעון דאמר כו'. במסכת נדה בפרק המפלת (דף לא:): יולדת חוטאת היא. שכשכורעת לילד נשבעת. שלא תזקק לבעלה. ממקומו הוא מוכרע. ואיהו לא צריך להך דרשה דחלק: מה חלק דמייתי צפרים לא גרסינן שאין זה להקל שהצפרים אינן קריבין ולבד הקרבן הם באין ז' ימים לפני הקרבן והכי גרסינן אימא מצורע וחלק דידיה לא מיצטרין לפרושה דהא פריש גבי קושיא דיולדת ומאי חילוק דמייתא בעולה ויורד והיא גופה איתא במצורע: ז' דברים. מפרש במסכת ערכין בפרק יש בערכין אלמא על חטאת אתי קרבן דיליה: התם מנגעיה איכפר ליה. בצער נגעו נתכפר לו העון: ואימא נזיר טמא. דכתיב (במדבר ו) וביום השמיני יביא שתי תורים: ולא לכל טומאתם. וכי מייתי נזיר קרבן למיחל עליה נזירות טהרה מייתי כדכתי' (שם). והזיר לה' את ימי נזרו והימים הראשונים יפלו וגזרת הכתוב הוא דלא חיילא נזירות עד דמייתי קרבן: דרבי אלעזר הקפר. במסכת תענית (דף יא:). חוטא הוא. שציער עצמו מן היין:

אמר קר:

"יבול על שלש טומאות הללו יהא שעיר מִכֶּפֶר?"

תלמוד לומר: "מטמאת"³³ (ויקרא טז, טז) - ולא כל טומאות, מה מצינו שחלק הפתוב מכלל כל טומאות, הוי אומר טומאת מקדש וקדשיו, אף באן בטומאת מקדש וקדשיו, דברי רבי יהודה."

מאי "חלק" דמייתי בעולה ויורד?

אימא: עבודה זרה, ומאי חלק?

(סימן: עבודה זרה יולדת מצורע נזיר (וכו')), מייתי שעירה ולא כשבה!

אמר רב כהנא:

אנן חלק להקל קאמרינן, והאי חלק להחמיר הוא.

אימא: יולדת, דחלק דמייתא עולה ויורד!

אמר רב הושעיא:

"לְקַל חֲטָאתָם" ולא 'לְקַל טוּמְאָתָם'.

ולרבי שמעון בן יוחאי דאמר: "יולדת נמי חוטאת היא" - מאי איכא למימר!

רבי שמעון לטעמיה,

דאמר: "מִמְקוֹמוֹ הוּא מוֹכֵרֵע".

אימא מצורע!

אמר רב הושעיא:

"לְקַל חֲטָאתָם" ולא 'לְקַל טוּמְאָתָם'.

ולרבי שמואל בר נחמני דאמר: "על שבעה דברים נגעים באין" - מאי איכא למימר?

התם נגעיה דאכפר ליה,

וקרבן לאישתרוי בקהל.

ואימא: נזיר טמא, דחלק דמייתי תורים ובני יונה!

אמר רב הושעיא:

"לְקַל חֲטָאתָם" ולא 'לְקַל טוּמְאָתָם'.

ולרבי אלעזר הקפר דאמר: "נזיר נמי חוטא הוא" - מאי איכא למימר!

סבר לה כרבי שמעון,

דאמר: "מִמְקוֹמוֹ הוּא מוֹכֵרֵע".

³³ וכפר על הקדש מטמאת בני ישראל ומפשיעיהם לכל חטאתם וכן יעשה לאהל מועד השכן אתם בתוך טמאתם

12. ח, א

רפ"י

כי היכי דעביד לפני ולפנים. דמפרש לעיל במנינא אחת למעלה וז' למט' מדם הפר וכן מדם השעיר ואתא האי וכפר על הקדש לאיתויי היכל שיעשה כמו כן על הפרוכת מבחוץ:

נייתי פר ושעיר אחריני קמ"ל. וכפר מההוא גופיה והדר כתיב וכן יעשה לפרושי מה היא כפרה שהכתוב מצוה עליו שיהא ככל אשר עשה לפנים:

מיניה משמע. ואייתר ליה וכפר על הקדש לדרשה: הי"ג מאי ניהו יש בה ידיעה כו' ולא גרסינן טומאה במקדש מאי ניהו והכי פירושא קתני מה פשעים שאינן בני קרבן אף חטאים ומאי ניהו טומאה דממעט מהאי קרא ההיא דבת קרבן ואיזו זו שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף:

אמר מר:

"רבי שמעון אומר:

ממקומו הוא מוכרע,

הרי הוא אומר: "וכפר על הקדש מטמאות"³⁴ (ויקרא טז, טז) - **מטומאתו של קודש".**

שפיר קאמר רבי שמעון!

ורבי יהודה אמר לך:

ההוא מיבעי ליה כי היכי דעביד שלפני ולפנים, הכי נעביד בהיכל.

ורבי שמעון?

ההוא מ"וכן יעשה" (ויקרא טז, טז) נפקא.

ורבי יהודה?

אי מההיא, הוה אמינא ניתי פר ושעיר אחריני ונעביד,

קא משמע לן.

ורבי שמעון?

"וכן יעשה לאהל מועד" מיניה משמע.

³⁴ וכפר על הקדש מטמאות בני ישראל ומפשעיהם לכל חטאתם וכן יעשה לאהל מועד השכן אתם בתוך טמאתם

13. ח, א-ב

רש"י

האי בר קרבן. עולה ויורד הוא
 ולמה לי למימר דלא ניכפר האי
 שעיר עלה:
 סמוך לשקיעת החמה. ערב יום
 הכפורים ולא היה שהות להביא
 קרבנו:
 ניתלי ליה. מן היסורים:

אמר קור:

"יבול על כל טומאות שבקודש יהא שעיר זה מכפר?
 תלמוד לומר: "מפשעיהם לכל חטאתם"³⁵ (ויקרא טז, ז)." .

מאי ניהו?

יש בה ידיעה בתחלה, ויש בה ידיעה בסוף.
 האי - בר קרבן הוא!

לא צריכא דאיתידע ליה סמוך לשקיעת החמה.
 סלקא דעתך אמינא: אדמיתני אניתלי ליה,
 קא משמע לן.

ח, ב

14. ח, ב

רש"י

מאי קשיא ליה. דאמר ומנין שעל זה מכפר הא יליף לה דעל שאינה בת קרבן מכפר וזו אינה בת קרבן ואתיא ליה מחטאים דומיא דפשעים:

ניפוך מיפך. זה יכפר על שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף דלא אתי לכלל קרבן והחיצון יתלה על שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף ולהכי איצטריך לכל חטאתם:

לכל חטאתם. ולא כתיב מפשעיהם וחטאתם לומר עכשיו הוא בפשע שאינו בר קרבן ויתלה עליו עד שיבא לכלל חטאת:

שאם מת. קודם שיוודע לו:

מיתה ממרקת. דהכי אמרינן בפרק בתרא דיומא (פו.) שמיתה ממרקת כל העונות שעשה תשובה עליהן ואין התשובה גומרת כפרתן ולא יום הכפורים גומר כפרתן כגון עבירות חמורות:

אמר מר:

"מנין שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף ששעיר זה תולה?"

"מנין"?! מאי קא קשיא ליה?

הכי קא קשיא ליה:

השתא דאמרת: "חטאים דומיא דפשעים",

מה "פשעים" - דלאו בני קרבן,

אף "חטאים" - נמי דלאו בני קרבן,

אימא: מה "פשעים" - דלאו בני קרבן לעולם,

אף "חטאים" - דלאו בני קרבן לעולם,

ומאי נינהו?

אין בה ידיעה בתחלה, ויש בה ידיעה בסוף,

אבל יש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף,

כיון דכי מתידע ליה בר קרבן הוא, אימא לא ליתלי!

וכי תימא: אין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף,

שעיר הנעשה בחוץ ויום הכפורים מכפר,

סלקא דעתך אמינא: ניפוך מיפך,

אמר קרא: "**לכל חטאתם**"³⁶ (ויקרא טז, טז),

מכלל: דבני חטאות נינהו.

ונתכפר פפרה גמורה!

אי כתיב מ"חטאתם" כדקא אמרת,

השתא דכתיב: "**לכל חטאתם**" - להנהך דאתו לכלל חטאת.

וכי מאחר שאינו מכפר, למה תולה?

אמר רבי זירא:

לומר, שאם מת - מת בלא עון.

אמר ליה רבא:

אם מת - מיתה ממרקת!

אלא אמר רבא:

להגן עליו מן היסורין.

³⁶ וכפר על הקדש מטמאת בני ישראל ומפשעיהם לכל חטאתם וכן יעשה לאהל מועד השכן אתם בתוך טמאתם

15. ח, ב - ט, א

רז"י

וניכפר פנימי אדידיה. לתלות על שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף:
 ואדחיצון. על שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף:
 ה"ג ונפקא מינה להיכא דלא עבד חיצון. אם לא היה להם שעירים בכל הצורך:
 אמר קרא אחת. וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה ובמזבח הפנימי כתיב שמכפר עליו מדם הפר ושעיר פר לכהנים ושעיר לעם והכא קרא יתירא הוא דלמאי איצטריך אי לאורויי לך שדם חטאת הכפורים מכפר עליו בהדיא כתיב באחרי מות ויצא אל המזבח אשר לפני ה' וכפר עליו וגוי אלא לדרשה אתא וקאמר אחת דאין כאן אלא כפרה אחת:
 אמר קרא אחת בשנה. תרי זימני כתיבי אחת בשנה וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה מדם חטאת הכפורים אחת בשנה יכפר ברישיה דקרא סמך אחת לוכפר על קרנותיו ודרשינן מיניה וכפר אחת שאין כאן אלא כפרה אחת לימד שאינו מכפר כפרה אחרת ובסיפא דקרא סמך יכפר לבשנה דכתיב אחת בשנה יכפר לומר שאין אחד מכל קרבנות השנה מכפר כפרה זו אלא זה בלבד:
 ולרבי ישמעאל דאמר וכו'. בשילהי ידיעות הטומאה (לקמן דף יט:) מוקמינן דלא בעי רבי ישמעאל ידיעה בתחלה בקרבן עולה ויורד:
 כפרתן שוה. ונפקא מינה לטומאה שאירעה בין זה לזה:
 אלא למאי הלכתא איתקש. הואיל דלאו לידיעה איתקוש כדתנן במתניי:
 אינו מכפר בשאר עבירות. אלא בטומאת מקדש וקדשיו כדדרשינן לעיל:

"אין בה ידיעה בתחלה, ויש בה ידיעה בסוף, שעיר הנעשה בחוץ ויום הכפורים מכפר, שנאמר: "מלבד חטאת הכפורים"³⁷ (במדבר כט, יא), על מה שזה מכפר - זה מכפר, מה הפנימי - אין מכפר אלא על דבר שיש בה ידיעה, אף החיצון - אין מכפר אלא על דבר שיש בה ידיעה".

מכדי איתקושי איתקוש להדי, ונכפר פנימי אדידיה, ואדחיצון, ונפקא מינה להיכא דלא עבד חיצון!

אמר קרא: "אחת"³⁸ (שמות ל, י) - כפרה אחת - מכפר, ואינו מכפר שתי כפרות.

ונכפר חיצון אדידיה, ואמאי דעביד, פנימי? נפקא מינה לטומאה אירעה בין זה לזה!

אמר קרא: "אחת בשנה" (שמות ל, י) - כפרה זו לא תהא אלא אחת בשנה. טא

ולרבי ישמעאל דאמר: "אין בה ידיעה בתחלה, ויש בה ידיעה בסוף - בר קרבן הוא" - שעיר הנעשה בחוץ אמאי מכפר?

על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף.

האי שעירי הרגלים ושעירי ראשי חדשים מכפרין!

סבר לה רבי מאיר, דאמר: כל השעירים כפרתן שנה, על טומאת מקדש וקדשיו.

אלא למאי הלכתא איתקש חיצון לפנימי?

מה פנימי אינו מכפר בשאר עבירות, אף חיצון אינו מכפר בשאר עבירות.

³⁷ שעיר עזים אחד חטאת מלבד חטאת הכפורים ועלת התמיד ומנחתה ונסמיהם:

³⁸ וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה מדם חטאת הכפורים אחת בשנה יכפר עליו לדתיתכם קדש קדשים הוא לה'

ט, א-ב .16

רש"י

מאי טעמא דרבי יהודה. דאמר כל האחרים מכפרין על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף חוץ משל יוה"כ:
לחטאת לה'. בשל ראש חדש כתיב: הביאו כפרה. להפיס דעתה של לבנה:
א"כ. דלכדרי"ש בן לקיש לחודיה הוא דאתא:
ונכפר נמי אשאו עבירות. כל חטא שלא נודע דהא קרא סתמא כתיב:
וזה בא בזמן קבוע. שעיר יוה"כ דחיצון:
מה זה אינו מכפר כו'. דהא איתקש לפנימי:
הא נמי כדתנא דבי רבי ישמעאל. הואיל וזה בא כו' ויליף להו אי מדראש חדש אי מדיום הכפורים:
מרובה כפרתו. של יוה"כ שהוא מכפר על כל עבירות תאמר ברגלים ואע"ג דכתיב בהו לכפר אימא לא מכפרי אמידי דעון כרת:
התם כפרה. בגופיה כתיב (במדבר כח) לחטאת לה' פירש לך הכתוב בו כפרה על חטא שאינו ידוע ומשמע דכל חטאים שאינם ידועים במשמע:
גלוי מילתא בעלמא הוא. דגמרי מיוה"כ שלא יכפר אלא טומאת מקדש וקדשיו הלכך ליכא למיפרך מה ליוה"כ שכן מרובה כפרתו דהא לא גמרינן מיניה כפרה אלא מיעוטא הוא דגמרינן מיניה אבל כולה מילתא כגון שעירי הרגלים דלא מיפרשא כפרה דידהו לכפר הוא דכתיב בהו ולא פירש על מה וא"ת בא ללמוד משל יוה"כ שיכפר על טומאת מקדש שהוא עון כרת פרכינן מה ליוה"כ שכן מרובה כפרתו:
שעיר ושעיר. שעיר הוה מצי למיכתב בכולהו וכתיב ושעיר וי"ו מוסיף על ענין ראשון להקיש ומהו ההיקש איתקוש שעירי הרגלים לשל ר"ח והוא כבר למד בבנין אב מיוה"כ ודבר הלמד בבנין אב חוזר ומלמד בהיקש כל המלמד בכל המדות חוזר ומלמד חוץ מהלמד בהיקש שאין חוזר ומלמד בהיקש בקדשים והכי אמרינן בזבחים בפרק איזהו מקומן (דף ט:):

"על שאין בה ידיעה בתחלה ולא בסוף, שעירי רגלים ושעירי ראשי חדשים מכפרין, דברי רבי יהודה".

אמר רב יהודה אמר שמואל: מאי טעמא דרבי יהודה?

אמר קרא: **"ושעיר עזים אחד לחטאת לה"**³⁹ (במדבר כח, טו) - חטא שאין מכיר בו אלא ה', יהא שעיר זה מכפר.

והאי מיבעי ליה לכדרי"ש לקיש, דאמר ריש לקיש:

מה נשתנה שעיר של ראש חדש שנאמר בו **"לה"**? אמר הקדוש ברוך הוא: שעיר זה יהא פפרה עלי, על שמיעטתי את הירח!

אם כן, 'על ה', מאי **"לה"**? לכדאמרן.

ואימא כוליה להכי הוא דאתא!

אם כן, נימא קרא: 'חטאת ה', מאי **"לה"**? שזמעת מינה תרתי.

ונכפר נמי אפילו בשאר עבירות!

תנא דבי ישמעאל:

"הואיל וזה בא בזמן קבוע, וזה בא בזמן קבוע, מה זה אינו מכפר אלא על טומאת מקדש וקדשיו, אף זה אינו מכפר אלא על טומאת מקדש וקדשיו".

אשכחן שעירי ראשי חדשים, שעירי הרגלים - מנלן?

וכי תימא: הא נמי: דתנא דבי רבי ישמעאל, איכא למיפרך אי מדראש חדש - שכן תדיר, אי מדיום הכפורים - שכן מרובה כפרתו.

וכי תימא: ^אהא גמרינן ראש חדש מיום הכפורים ולא פרכינן - התם כפרה מיכתב כתיבא! גלויי מילתא בעלמא הוא, אבל הכא, איכא למימר כולה מילתא לא גמרינן.

אלא כדאמר רבי חמא ברבי חנינא:

"שעיר" - **"ושעיר"** (במדבר פרקים כח-כט), הכא נמי "שעיר" - **"ושעיר"**,

ואיתקיש שעירי רגלים לשעירי ראשי חדשים,

מה שעירי ראשי חדשים - אינן מכפרין אלא על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף, אף שעירי הרגלים - אינן מכפרין אלא על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף.

ט, ב

רס"י

שסופו ליודע. כגון שראוהו
שנטמא ונכנס למקדש וסופו
להודיעו:

17. ט, ב

["על שאין בה ידיעה בתחלה ולא בסוף,
שעירי רגלים ושעירי ראשי חדשים מכפרין,
דברי רבי יהודה"].

איבעיא להו:

כי אמר רבי יהודה: "על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף",

הני מילי בחטא שאין סופו ליודע,

אבל חטא שסופו ליודע - כמי שיש ידיעה בסוף דמי,

ושעיר הנעשה בחוץ ויום הכפורים - מכפר,

או דלמא:

אפילו חטא שסופו ליודע השתא מיהא חטא שאין מכיר בו אלא ה' קרינא ביה?

תא שמע,

דתנא:

"על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף,

וחטא שסופו ליודע,

שעירי רגלים ושעירי ראשי חדשים מכפרים,

דברי רבי יהודה".

18. ט, ב - י, א

"רבי שמעון אומר: שעירי הרגלים מכפרין אבל לא שעירי ראשי חֲדָשִׁים. ועל מה שעירי ראשי חֲדָשִׁים מכפרין? על הטהור שאכל את הטמא."

רפ"י

ואותה נתן לכם. בשעיר החטאת אשר דרש משה והנה שורף כתיב ושל ר"ח היה ושלשה שעירים קרבו ביום שהוקם המשכן והוא יום שמיני של מלואים שעיר של ר"ח דכתיב (שמות מ) באחד לחדש תקים את משכן אהל מועד ושעיר דנחשון שהקריב לחנוכת המזבח ובכל הנשיאים אומר (במדבר ז) שעיר עזים אחד לחטאת ובשעיר שמיני כתיב (ויקרא ט) ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת והשנים אכלו ושל ר"ח נשרף כדלפינן בתורת כהנים ובשחיטת קדשים בפי טבול יום (זבחים דף קא):

עון עון מצויץ. דכתיב ב"י ונשא אהרן את עון הקדשים (שמות כח):

מה להלן טומאת בשר. שאין הציץ מרצה על טומאת הגוף אלא על הדם או על החלב או על הבשר של עולה שקרב בטומאה ומרצה ציץ על הקרבן שמכשירו לרצון שאין הבעלים צריכין להביא קרבן אחר אף כאן טומאת בשר יכפר על האוכל בשר קודש טמא והוא טהור. אי מה להלן עולין. מה הציץ אינו מכפר על שום חטא אלא מרצה על העולין אף זה ירצה על העולין כי היכי דעביד ציץ ונפקא מינה להיכא דנשבר הציץ ולא יכפר על עון האדם האוכל:

עון העדה כתיב. אלמא מכפר על עון אנשים הוא:

מכדי מיגמר גמרי מהדדי. בגזירה שוה ניכפר אתרוייהו ניכפר אדידיה כדקאמרת עון העדה כתיב על אדם האוכל טומאת בשר ואמאי דעביד ציץ לרצות על העולין אם נשבר הציץ:

בין זה לזה. בין ר"ח לר"ח: **אותה.** ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה:

רב אשי אמר כו. ה' יתירא דהעדה ודקדשים דריש למיעוטא:

ניכפרו אדיום הכפורים. על כפרת שעיר הנעשה בחוץ שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף:

הא אמרינן. לקמן אחת בשנה כפרה זו לא תהא אלא אחת בשנה ואע"ג דהאי בשעיר הפנימי כתיב הא איתקוש להדדי כדאמר במתני:

אמר רבי אלעזר אומר רבי אושעיא:

מאי טעמיה דרבי שמעון?

אמר קרא: **"ואתה נתן לכם לשאת את עון העדה"** ⁴⁰ (ויקרא י, יז),

והאי קרא בשעיר דראש חדש כתיב,

וְלִיף "עֹזֵן" מְצִיץ:

נְאָמַר כָּאן: "עֹזֵן" (ויקרא י, יז), ונאמר להלן "עֹזֵן" ⁴¹ (שמות כח, לח),

מה להלן - טומאת בשר,

אף כאן - טומאת בשר.

אי מה להלן עולין, אף כאן עולין!

"עון העדה" כתיב.

מכדי, מיגמר גמרי מהדדי, נכפר דראש חדש אדידיה, וְאֵדְצִיץ,

נפקא מינה להיכא, דנשבר הציץ!

אמר קרא: **"עֹזֵן"** (ויקרא י, יז) - עון אחד הוא נושא,

ואין נושא שני עונות.

ונכפר ציץ אדידיה, וְאֵדְרָאשׁ חֲדָשׁ?

נפקא מינה לטומאה דאירעה בין זה לזה!

אמר קרא: **"אתה"** (ויקרא י, יז) - אותה נושא עון,

ואין אחרת נושא עון.

רב אשי אומר:

כתיב הקא: **"עון העדה"** (ויקרא י, יז) - עדה, ולא קדשים,

והתם כתיב: **"עון הקדשים"** (שמות כח, לח) - קדשים ולא עדה.

אשכחן שעירי ראשי חֲדָשִׁים דמכפרין על טהור שאכל את הטמא,

שעירי רגלים דמכפרין על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף - מנלן?

כדאמר רבי חמא ברבי חנינא:

"שעיר" - "ושעיר" (במדבר פרקים כח-כט),

הכא נמי "שעיר" - "ושעיר",

ואיתקוש שעירי הרגלים לשעירי ראשי חֲדָשִׁים,

מה שעיר ראש חודש - במילתא דקודש מכפרי, אף שעירי רגלים במילתא דקודש מכפרי.

וכי תימא: ניכפרו אדראש חדש הא אמרינן: **"אתה"** (ויקרא י, יז) - אותה נושא עון,

ואין אחר נושא עון.

וכי תימא: ניכפרו יום הכפורים - הא אמרינן: **"אחת בשנה"** ⁴² (שמות ל, י) - כפרה זו לא תהא אלא אחת בשנה.

אמאי מכפרי?

אי על שיש בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף - האי בר קרבן הוא!

אי על שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף - האי שעיר הנעשה בפנים ויום הכפורים תולה!

אי על שאין בה ידיעה בתחלה אבל יש בה ידיעה בסוף - האי שעיר הנעשה בחוץ ויום הכפורים מכפר!

על כרחך אינו מכפר אלא על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף.

⁴⁰ מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקדש מי קדש קדשים הוא ואתה נתן לכם לשאת את עון העדה לכפר עליהם לפני ה'

⁴¹ והנה על מצח אהרן ונשא אהרן את עון הקדשים אשר יקדישו בני ישראל לכל מתנת קדשיהם והנה על מצחו תמיד לצדו להם לפני ה'

⁴² וכפר אהרן על קרנתיו אחת בשנה מדם חטאת הכפרים אחת בשנה וכפר עליו לדתיתכם קדש קדשים הוא לה'

19. י, א

רס"י

קס"ד כל חד וחד מחבריה גמר. של פסח הסמוך לר"ח גמר מר"ח לכפר על הטהור שאכל את הטמא ובר"ח ס"ל לר"מ כר"ש ושל סוכות הסמוך לשל יום הכפורים גמר מדיום הכפורים לשאין בה ידיעה בתחלה אבל יש בה ידיעה בסוף ושל יום הכפורים משל סוכות לאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף והדר גמרי כולהו כל חד וחד מדסמיך ליה עליונים מתחתונים ותחתונים מעליונים:

למד מן הלמד. בהיקש קאמר והני כולהו היקשא נינהו: **כולהו.** מר"ח גמר לטהור שאכל את הטמא וראש חדש מינייהו לשאין בה ידיעה כלל וכולהו מדיום הכפורים לאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף וכן הוא מהן לשאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף:

איברא. באמת: **קרא עלי מועד.** במסכת תענית (דף כט.) תמוז דההיא שתא של שנה השניה ליציאת מצרים שנשתלחו בה מרגלים בעשרים ותשעה בסיון מלויי מליוהו לתמוז לפיכך אירע בו יום חזרת מרגלים בשמונה באב ויבכו העם בלילה ההוא בתשעה באב בכו בכיה של חנם והוקבעה להם בכיה לדורות: **לשבור בחורי.** בחורבן הבית: **וכפרתו שיירה.** שלא הזכיר כאן יש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף בכפרה של אלו:

"רבי מאיר אומר:

כל השעירים בפרתן שוה על טומאת מקדש וקדשיו."

אמר רבי חמא בר רבי חנינא:

מאי טעמא דרבי מאיר?

אמר קרא שעיר "ושעיר" (במדבר פרקים כח-כט),

הוקשו כל השעירים זה לזה,

וי"ו מוסיף על ענין ראשון.

קסלקא דעתך: כל חד וחד מחבריה גמר -

והאמר רבי יוחנן:

כל התורה כולה למידין למד מלמד, חוץ מקדשים שאין למידין למד מלמד!

הא לא קשיא,

כולהו מקמא גמרי.

תינח כל דכתב ביה "ושעיר",

עצרת ויום הכפורים דלא כתב ביה "ושעיר" - מנלן?

אלא אמר רבי יונה:

אמר קרא: "אלה תעשו לה' במועדיכם"⁴³ (במדבר כט, לט) - הוקשו כל המועדים כולן זה לזה.

והא ראש חדש לאו 'מועד' הוא!

איברא,

ראש חדש נמי איקרי מועד,

כדאמר אב"י,

דאמר אב"י:

תמוז דההיא שתא מלויי מליוהו,

דכתיב: "קרא עלי מועד לשבר בחורי"⁴⁴ (איכה א, טו).

אמר רבי יוחנן:

ומודה רבי מאיר בשעיר הנעשה בפנים - שהוא אינו מכפר בפרתו,

והו אינו מכפרין בפרתו.

"הוא אינו מכפר בפרתו" - כפרה אחת מכפר, ואינו מכפר שתי כפרות.

"הו אינו מכפרין בפרתו" - אמר קרא: "אחת בשנה"⁴⁵ (שמות ל, י) - כפרה זו לא תהא אלא אחת בשנה.

תניא נמי הכי:

"על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף,

ועל שאין בה ידיעה בתחלה אבל יש בה ידיעה בסוף,

ועל טהור שאכל את הטמא -

שעירי הרגלים,

ושעירי ראשי חדשים,

ושעיר הנעשה בחוץ מכפרין,

דברי רבי מאיר."

ואילו שעיר הנעשה בפנים - שיירה, וכפרתו נמי שיירה.

⁴³ אלה תעשו לה' במועדיכם לבד מנודיכם ונדבתיכם לעלתיכם ולמנחותיכם ולנסיכם ולשלמיכם

⁴⁴ סלה כל אמירי אדני בקרבי קרא עלי מועד לשבר בחורי גת דרך אדני לבתולת בת והודח

⁴⁵ וכפר אהרן על קרנתיו אחת בשנה מדם חטאת הכפרים אחת בשנה וכפר עליו לדתיכם קדש קדשים הוא לה'

רפ"י

20. י, א-ב

"היה רבי שמעון אומר:

**שעירי ראשי חדשים - מכפרין על טהור שאכל את הטמא,
ושל רגלים - מכפרין על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף,
ושל יום הכפורים - מכפר על שאין בה ידיעה בתחלה, אבל יש בה ידיעה בסוף".**

בשלמא ראשי חדשים לא מכפרין רגלים - אומר קרא: **"עון"**⁴⁶ (ויקרא י, יז) -
עון אחד הוא נושא,
ואינו נושא שני עונות.
אלא רגלים ניכפרו ראשי חדשים!

אמר קרא: **"אתה"** (ויקרא י, יז) - אותה נושא עון,
ואין אחר נושא עון.

בשלמא רגלים לא מכפרין יום הכפורים - אומר קרא: **"אחת בשנה"**⁴⁷ (שמות ל, י) -
כפרה זו לא תהא אלא אחת בשנה.
אלא יום הכפורים ניכפרו רגלים!

אמר קרא: **"אחת"** (שמות ל, י) - כפרה אחת מכפר,
ואינו מכפר שתי כפרות.

והא כי כתיב: **"אחת"** - בשעיר הנעשה בפנים הוא דכתיב!

אמר קרא: **"מלבד ^ חטאת הכפורים"**⁴⁸ (במדבר כט, יא) , ואיתקוש, חיצון לפנימי.

י, ב

⁴⁶ מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקדש מי קדש קדשים הוא ואתה נתן לכם לשאת את עון העדה לכפר עליהם לפני ה'

⁴⁷ וכפר אהרן על קרנתיו אחת בשנה מדם חטאת הכפורים אחת בשנה וכפר עליו לדורתיכם קדש קדשים הוא לה'

⁴⁸ שעיר עזים אחד חטאת מלבד חטאת הכפורים ועלת התמיד ומנחתה ונסמיהם

21. י, ב

כ"י

ה"ג אחת לא משמע ליה'. דכי כתיב אחת בשעיר הנעשה בפנים כתיב:
אלא לעולם אחת משמע ליה נמי אחיצון דהא איתקוש ושאיני הכא דאמר קרא כו'. הכי פירושא אחת דסיפיה דקרא דממעטינן מינה שאין אחר לכפר כפרתו דסמיך יכפר לבשנה משמע ליה נמי אחיצון דהא בשעיר פנימי כתיב ביה כדכתיב מדם חטאת הכפורים אחת בשנה יכפר וחטאת יום הכפורים היינו פר כהן גדול ושעיר וכיון דבשעיר הפנימי כתיב וחיצון איתקוש לפנימי דרשינן נמי אחיצון שאין אחר מכפר כפרתו אבל אחת דרישיה דקרא דדרשי מיניה דהוא אינו מכפר כפרת אחרים לא מידריש אחיצון דהא לאו בשעיר כתיב אלא במזבח כתיב וכפר אהרן על קרנותיו של מזבח הפנימי אחת הלכך שעיר החיצון לא מימעיט מהכא דלאו למזבח איתקוש:

"דבי שמעון בן יהודה אומר משמו:

שעירי ראשי חדשים - מכפרין על הטהור שאכל את הטמא.
מוסיף עליהן של רגלים - שמכפרין על טהור שאכל את הטמא,
ועל שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף.
מוסיף עליהן של יום הכפורים,
שהן מכפרין: על הטהור שאכל את הטמא,
ועל שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף,
ועל שאין בה ידיעה בתחלה אבל יש בה ידיעה בסוף".

מאי שנא דראשי חדשים דלא מכפרי אדרגלים?

דאמר קרא: **"עון"**⁴⁹ (ויקרא י, יז) - עון אחד הוא נושא, ואינו נושא שני עונות.

דרגלים נמי לא ניכפרו אדראשי חדשים,

דאמר קרא: **"אתה"** (ויקרא י, יז) - אותה הוא נושא עון, ואין אחר נושא עון!

"אתה" - לא משמע ליה.

מאי שנא דרגלים דלא מכפרי אדיום הכפורים?

דאמר קרא: **"אחת בשנה"**⁵⁰ (שמות ל, י) - כפרה זו לא תהא אלא אחת בשנה.

אי הכי, דיום הכפורים נמי לא ניכפרו אדרגלים, **"אתה"** (שמות ל, י) כתיב - כפרה אחת מכפר, ואינו מכפר שתי כפרות!

"אתה" - לא משמע ליה.

אמאי דכי כתיב **"אחת"** - בשעיר הנעשה בפנים כתיב, אי הכי, דרגלים נמי נכפרו אדיום הכפורים, דכי כתיב: **"אחת"** בשעיר הנעשה בפנים כתיב!

לעולם "אחת" משמע ליה,

ושאיני הכא דאמר קרא: **"וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה"** (שמות ל, י) - קרנותיו דמזבח הפנימי.

הוא ד"כפרה אחת מכפר, ואינו מכפר שתי כפרות", הא חיצון - אפילו שתי כפרות.

⁴⁹ מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקדש מי קדש קדשים הוא ואתה נתן לכם לשאת את עון העדה לכפר עליהם לפני ה'
⁵⁰ וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה מדם חטאת הכפרים אחת בשנה יכפר עליו לדדתיכם קדש קדשים הוא לה'

רפ"י

22. י' ב - יא, ב

תמידים שלא הוצרכו לצבור. שלקחום ממעות תרומת הלשכה ותנן (ערכין דף יג.) אין פוחתין משה טלאים המבוקרין בלשכת הטלאים וכשמגיע ר"ח ניסן לא היו מקריבין שוב קרבנות צבור ממעות התרומה של אשתקד כדאמר במסכת ראש השנה (דף ז.) חדש בחדשו חדש והבא קרבן מתרומה חדשה ונמצאו בכל שנה ושנה ארבעה טלאים בלשכת הטלאים ממעות התרומה הישנה והיינו לא הוצרכו לצבור להקריב בשנה שעברה :

נפדין תמימין. להכשירן בשנה זו מחללין אותן על מעות חולין ואותם המעות ילכו למותר התרומה ישנה שעושיין מהן רקועי פחים ציפוי לבית קודש הקדשים כדתנא במסכת שקלי (פ"ד מ"ד) וכיון שיצאו לחולין חוזרים ולוקחים אותם ממעות תרומה חדשה ויקרבו בשנה זו ואע"ג שאין בהמת קדשי יחיד מתחללת בלא מום כדקיימא לן (מנחות דף קא.) מואם כל בהמה טמאה דאמר מר בבעלי מומין שנפדו הכתוב מדבר אלו של צבור נפדים ולקמיה מפרש טעמא ובלא חולין אי אפשר לפדותן ממעות תרומה החדשה שאין הקדש מתחלל על הקדש הא מילתא נקט הכא משום דמותביה לקמן ממתני' :

קדושה שבהן. קדושת הגוף שבהן דקים לן שאינה מתחללת בלא מום היכן הלכה :

ואת לא תסברא. בדמידי דצבור לא אמרינן קדושה שבהן להיכן הלכה היכא דחילול לצורך תקנה :

מותר הקטורת. הנותר בכל שנה מתרומה ישנה :

מה היו עושיין בה. להכשירה לשנה הבאה דאין לך שנה שאין בה מותר קטורת משלשת מנים יתירים שמפטמין בכל שנה למלאו חפנים ביה"כ ואי אפשר שיכנסו כולם בחפניו כדתניא בכריתות (דף ו.) אחת לששים או לשבעים שנה היתה חציה של שיריים :

מפרישין שכר האומנין. מתרומת הלשכה שכר אומני בית אבטינס מפטמי הקטורת דאמר במסכת יומא (דף לח.) שהיו נוטלין בכל שנה שנים עשרה מנים :

ומחללין אותה על שכר מעות האומנין. מזכין המעות לאומנין על ידי אחד מן הגזברים והרי הן חולין ואחר כך יחללו הקטורת עליהם ונותנין אותה לאומנין והרי היא חול וחוזרים ולוקחים אותה מתרומה חדשה והכי צניע מילתא טפי ולא למכרה ולחזור ולקנותה דזילא מילתא :

נימא קדושה שבהן להיכן הלכה. דסי"ד שהמכתשת כלי שרת הוא וכיון דקדשה לה בכלי הויא לה קדושת הגוף ואילו מידי דיחיד שקדש בכלי אין לו פדיון :

דקדושת דמים. אין בה אלא קדושת דמים שלקחה מתרומת הלשכה אבל בכלי לא קדשה דתקדש קדושת הגוף דמכתשת שנשחקה בה לאו כלי שרת היא :

בטבול יום. אם נגע בה :

המנחות. מנחת יחיד :

מועלין בהן משהוקדשו. דקדושת דמים בת מעילה היא :

קדשו בכלי. הביא לעזרה ונתנה בכלי שרת :

הכשרה. נגמרה קדושתה ליפסל בטבול יום וכל לשון הכשר לשון תיקון שמתקנו וזמינו לכך : הקומץ של מנחת יחיד :

והלבונה. של מנחת יחיד :

ומנחת כהן משוח. חביתי כהן גדול שבכל יום מחציתה בבוקר ומחציתה בערב :

ומנחת נסכים. הבאה עם הבהמה שלשה עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל ועשרון לכבש והן כולן כליל :

קדשו בכלי כו'. והך דפליג לה בתרתי בבי הך והך דלעיל דהמנחות מועלין בהן כו' משום דבסיפא יש חילוק ביניהם במילי אחריתא במסכת מעילה דבהיא דלעיל לא קתני וחייבין עליה משום פיגול ונותר וטמא בקדושת כלי עד שיקרב הקומץ ובהנך שכולן כליל קתני בקדושת כלי דידהו וחייבין עליהם משום נותר ומשום טמא קתני מיהא קטורת וקתני קדשו בכלי וע"כ מתניתין לעיל גבי קדושת מכתשת תנא נפסלת בטבול יום ולא תנא לינה והכא תנא לינה ש"מ קדושת כלי דהכא לאו מכתשת היא אלא כלי שבשעת הקטרה דומיא דקומץ ולבונה ושאר השנויים כאן עמה אלמא מכתשת לא מקדשא ליה קדושת הגוף :

הואיל וצורתה. אינה משנה את מראיתה הלכך אע"ג דקדושת הגוף היא לא מיפסלא בלינה ומיהו משקדשה בכלי ליקרב גזור בה רבנן פסול לינה דלמא אתי לאכשורי בשאר המתקדשים בכלי :

אמר עולא אמר רבי יוחנן:

תמידין שלא הוצרכו לצבור - נפדין תמימים.

יטיב רבה וקאמר לה להא שמעתא.

אמר ליה רב הסדא:

מאן ציית לה ולרבי יוחנן רבך?

וכי קדושה שבהן להיכן הלכה?

אמר ליה:

את לא תסברא דלא אמרינן: "קדושה שבהן להיכן הלכה"!

והתנן:

"מותר הקטורת מה היו עושיין בה?

מפרישין ממנה שכר האומנין,

ומחללין אותה על מעות האומנין,

ונותנין אותה לאומנין בשכרן,

וחוזרין ולוקחין אותה מתרומה חדשה" (שקלים ד, ה.).

ואמאי?

נימא: קדושה שבהן, להיכן הלכה!

אמר ליה: קטורת קאמרת?

שאני קטורת,

דקדושת דמים הוא.

יא, א

אלא מעתה, לא תפסל בטבול יום!

אלמה תניא:

"נתנה במכתשת נפסלת בטבול יום!"

וכי תימא: כל קדושת דמים מיפסלי בטבול יום - והתנן:

"המנחות - מועלין בהן משהוקדשו.

קדשו בכלי - הוכשרו ליפסל בטבול יום,

ובמחוסר כפודים,

ובלינה" (מעילה ט, א.).

קדשו בכלי - אין,

לא קדשו בכלי - לא!

אלא מאי? קדושת הגוף היא!?

אלא מעתה תיפסל בלינה!

אלמה תנן: "הקומץ,

והלבונה,

והקטורת,

ומנחת כהנים,

ומנחת כהן משוח,

ומנחת נסכים - מועלים בהן משהוקדשו,

קדשו בכלי - הוכשרו ליפסל בטבול יום,

ובמחוסר כפודים,

ובלינה" (מעילה י, א.).

קדשו בכלי - אין,

לא קדשו בכלי - לא!

אמר ליה: לינה קאמרת?!

שאני קטורת,

הואיל וצורתה בכל השנה כולה.

רפ"י

מכל מקום קשיא קדושה שבהן להיכן הלכה.
 בין בתמידין בין בקטורת:
לב ב"ד מתנה עליהם. בשעת לקיחה דלא
 ליקדשו קדושת הגוף אלא הצריכין לשנה וכל
 מידי דציבור נותנין ב"ד לב:
והאמר הוא דאמר. במסכת תמורה:
הקדיש זכר לדמיו. הקדיש איל לדמיו:
קדוש קדושת הגוף. ואינו נמכר מאחר שהקדישו
 והוא עצמו ראוי להקרבה אינו יוצא מידי מזבח
 והכא נמי למאי מהני תנאה דלב ב"ד כי אמרי
 נמי יהו לדמיהן קדשי להו לגופייהו:
הא דאמר לדמי עולה. כי אמרי אנה קדוש
 קדושת הגוף היכא דאמר יהא להביא בדמיו
 עולה דכיון דאיהו חזי להכי לא מזבנין ליה אבל
 אמר יהא לדמי נסכים אף על גב דנסכים נמי
 למזבח וקדושתיהו דמיין להדדי כיון דלא להכי
 חזי מזבנין וכל שכן היכא דמתנו ב"ד שיהו לדמי
 מותר תרומה שהיא לרקועי פחים:
פר ושעיר של יוה"כ. שהן חטאות הפנימיות:
וכן שעירי ע"ז. צבור שחטאו בע"ז בהוראת ב"ד
 מביאין פר לעולה ושעיר לחטאת כדכתיב בפרשת
 שלח לך ואותו שעיר מתן דמו על הפרוכת ועל
 מזבח הזהב כדאמר בזבחים בפרק ב"ש (דף
 ט:):
כולן ימותו. דלא דמו לשעירי הרגלים דתנן בהו
 במתניתין לא קרבו ברגל זה יקרבו ברגל אחר
 אבל אלו אינן ראויין עד יום הכפורים לשנה
 הבאה וכבר עברה לה שנה והווי להו מתרומה
 ישנה והלכך ימותו כדן חטאת שכפרו בעליה
 שהלכה למשה מסיני חמש חטאות מתות וזו
 אחת מהם:
שאיין חטאת צבור מתה. לא נאמרה הלכה דחמש
 חטאות אלא ביחיד וטעמא דר"ש מפרש בהוריות
 (דף ו: ו) ובתמורה (דף טו:):
לימא לב ב"ד מתנה עליהן. שיפדו בלא מום:
דלא שכיח. הילכך לא חשוב ב"ד להתנות עליהן:
והרי פרה. אדומה:
דלא שכיחא. בכל ימי בית ראשון ובית שני לא
 עשו אלא שבע:
על כל פסול שבה. אם אירע בה שום פסול
 תפדה:
נשחטה תפדה. נשחטה חוץ למקומה:
ע"ג מערכתה. בהכשר בהר המשחה ובמקום
 הבדוק לה מקבר התהום כדאמר בפרק בתרא
 דזבחים (דף ק"ג):
אין לה פדייה עולמית. מאחר שנעשית בהכשר
 גנאי הוא להוציאה לחולין:
דקדושת בדק הבית היא. כלומר אינה מקדשי
 מזבח ליקדש קדושת הגוף לפיכך נפדית בלא
 מום ואינה צריכה לב ב"ד:
העמדה והערבה. שתעמוד על רגליה ויעריכנה
 הכהן כדכתיב (ויקרא כז) והעמיד את הבהמה
 לפני הכהן והעריך הכהן וגו':
דר"ש. במסכת תמורה בפרק בתרא (דף לב:):
פרה מטמאה טומאת אוכלין. אע"ג דאית ליה
 לר"ש איסורי הנאה אין מטמאין טומאת אוכלין
 וילוף ליה מכל האוכל אשר יאכל אוכל שאתה
 יכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל ושאיין אתה
 יכול להאכילו לאחרים אין קרוי אוכל במסכת
 מנחות בפרק המנחות והנסכים (דף קא:) ופרה
 איסורי הנאה היא:
מטמאה טומאת אוכלין. אם נגע שרץ בבשרה
 וחזר ונגע בשרה באוכלין טימאתן:
הואיל ויש לה שעת הכושר. לכך:
ואמר ריש לקיש. מהו שעת הכושר שלה:
אומר היה ר' שמעון פרה. שנשחטה כהלכתה על
 גב מערכתה:
נפדית. אם מצא נאה הימנה וסבירא ליה לר"ש
 העומד לפדות כפדוי דמי והואיל ליה אוכל שאתה
 יכול להאכילו לאחרים:
אלא. לא תוקמה כר"ש והאי דקתני מצא נאה
 הימנה תפדה משום דלב ב"ד מתנה עליה אע"ג
 דלא שכיחא אידי דמיה יקרין מוסקי אדעתייהו
 לאתנניי: האי תנא סבירא ליה וכי עד באין
 מעמידין לא גרסינן: וכי קיימו ב"ד ומתנו משום
 הצלה פורתא דדמי עורה:

מכל מקום קשיא,
 וכי קדושה שבהן להיכן הלכה!

אמר רבה:

לב בית דין מתנה עליהן,
 אם הוצרכו - הוצרכו,
 ואם לאו - יהיו לדמיהן.

אמר ליה אב"י:

והאמר הוא אמר: הקדיש זכר לדמיו - קדוש קדושת הגוף!

לא קשיא:

הא אמר - לדמי עולה,
 הא אמר - לדמי נסכים.

איתיביה אב"י:

"פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו, והפריש אחרים תחתייהם,
 וכן שעירי עבודה זרה שאבדו, והפריש אחרים תחתייהן - בולן ימותו,"

יא,

דברי רבי יהודה.

רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים:

ירעו עד שיסתאבו,

וימכרו,

ויפלו דמיהן לנדבה,

שאיין חטאת צבור מתה."

ואמאי לימא לב בית דין מתנה עליהן!

'אבודין' קאמרת? שאני אבודין, דלא שכיחי.

הרי פרה דלא שכיחא,

ותניא:

"פרה - נפדית על כל פסול שבה,

מתה - תפדה,

נשחטה - תפדה,

מצא אחרת נאה הימנה - תפדה,

שחטה על גבי מערכתה - אין לה פדייה עולמית."

שאני פרה,

דקדשי בדק הבית היא.

אי הכי, "מתה או נשחטה תפדה"?

הא בעינן העמדה והערבה!

הא מני? רבי שמעון היא,

דאמר: קדשי מזבח - היו בכלל העמדה והערבה,

קדשי בדק הבית - לא היו בכלל העמדה והערבה.

אי רבי שמעון,

אימא סיפא: "שחטה על גבי מערכתה, אין לה פדייה עולמית".

והתניא:

"רבי שמעון אומר:

פרה מטמאה טומאת אוכלין הואיל והיתה לה שעת הכושר",
 ואמר ריש לקיש: אומר היה רבי שמעון: פרה נפדית על גב מערכתה!

אלא, שאני פרה,

הואיל ודמיה יקרין.

רפ"י

23. יא, ב

אמר מר:
"מתה תפודה".

וכי פודין את הקדשים להאכילן לכלבים!?

אמר רב משך שיא:
משום עורה.

וקיימי בית דין ומתנו אדעתא דעורה!?

אמר רב כהנא:
אמרי אינשי מגמלא אונה.

24. יא, ב - יב, א

רש"י

נימא. להו ריש לב ב"ד מתנה שאם לא יקריב ברגל זה יקרב ברגל זה ולמה ליה לשנויי שינויא דחיקא כולן באין לכפר כו' :

דלית תקנתא ברעייה. הלכך מתנו עלה אבל תמידין דאית להו תקנתא ברעייה ולכשימותו יפדם לא קיימי בית דין ומתנו : **אלא רבנן דאמרו לו.** במתניי והכי אמרי ליה הואיל ואין כפרתן שוה ולית לך לב ב"ד מתנה שאם אבד בזה יקריב לזה לכפרה אחרת היאך הן קריבין : **ממאי דר' יהודה.** קאמר ליה דאית ליה נמי אין כפרתן שוה כריש ומשום לב ב"ד מתנה הוא דקא מוטיב לה והכי קאמר ליה בשלמא כו' :

דלמא ר"מ. קאמר לה דאית ליה כפרתן שוה והכי קאמר ליה כו' :

["אמר רבה:]
לב בית דין מתנה עליהו,
אם הוצרכו - הוצרכו,
ואם לאו - יהיו לדמיהו"].

איתיביה:
**"אמרו לו לרבי שמעון:
מהו שיקרבו זה בזה?
אמר להו: יקרבו.**

**אמרו לו: הואיל ואין כפרתן שוה, היאך הן קריבין?
אמר להו: כולן באין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו".**
ואמאי לימא: "לב בית דין מתנה עליהו"!

רבי שמעון קאמר, רבי שמעון לית ליה: "לב בית דין מתנה עליהו".

דאמר רב אידי בר אבין אמר רב עמרם אמר רבי יוחנן:
תמידין שלא הוצרכו לצבור,
לדברי רבי שמעון - אין נפדין תמימים,
לדברי חכמים - נפדין תמימים.

ורבנן דפליגי עליה דרבי שמעון, מאן נינהו?

יא, אי נימא רבנן דקטורת - שאני קטורת, דלא בר רעיה היא,

אלא רבנן דפרה - דלמא שאני פרה דדמיה יקרין!

ואלא רבנן ד"אמרו לו" - ממאי דרבי יהודה היא?!

והכי קאמר ליה:

בשלמא לדידי דאמינא: "לב בית דין מתנה עליהו" - אמטו להכי יקרבו,

אלא לדידך דאמרת: לא, אמאי יקרבו?

ודלמא רבי מאיר היא,

והכי קאמר ליה: בשלמא לדידי דאמינא: "כל השעירים כפרתן שוה" - משום הכי יקרבו,

אלא לדידך אמאי יקרבו?

אלא רבי יוחנן גמרא גמיר לה:

לדברי רבי שמעון - אין נפדין,

לדברי חכמים - נפדין.

רפ"י

מאי עביד להו. לתמידין שלא הוצרכו לצבור:

מקיצין בהן את המזבח. כשהמזבח בטל מקריבין אותו עולה לנדבת צבור כדשמעינן ליה לר"ש דאמר במתני' גבי שער שלא קרב בזה יקרב בזה משום טעמא דכולן באין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו אלמא אע"ג דלאו היינו דההיא כפרה גופה כיון דשייכא במקצתה קרב לה הי"נ אלו שלוקחו לצורך תמידין ולא הוצרכו יקרבו לקיץ המזבח שהרי לשם עולה הופרשו וקיץ נמי עולה הוא ולקמן מפרש מהו לשון קיץ:

מודה ר"ש בשעירי חטאות. שנקנו מתרומת הלשכה של שנה זו וניתותרו כגון שער של ר"ח אדר שאבד ונמצא בניסן שאינו שאינו ראוי ליקרב עוד לחובת צבור והרי הוא לקיץ המזבח מודה הוא שאין מקיצין בגופו ליקרב הוא עולה אלא בדמיו שירעה ולכשיומם יקחו בדמיו עולה לקיץ המזבח:

התם. הוא גבי תמידים שלא הוצרכו קאמר ר"ש דמקיצים בגופן דמעיקרא לשם עולה נלקחו והשתא נמי לעולה קרבי:

אבל הכא גזירה לאחר כפרה אטו קודם כפרה אי מכשרת חטאת צבור. ליקרב עולה לאחר שנתכפרו צבור באחר וניתן זה לקיץ המזבח אתי לאכשורי נמי לעולה קודם כפרה שסתמו לשם חטאת עומד:

אף אנו נמי תנינא. לר"ש דאין שמקיצים בגופי חטאות שניתותרו ואף **והשני ירעה.** במסכת יומא (דף סב.)

גבי שני שעירי יוה"כ שמת המשתלח והוצרכו להביא שני שעירים אחרים ולהגריל עליהם וישתלח האחד ונמצאו שנים לשם אחד מזוג ראשון ואחד מזוג שני אחד יקרב לשעיר הנעשה בפנים והשני ירעה ויפלו דמיו לנדבה שאין חטאת צבור מתה ומאן שמעת ליה דאמר אין חטאת צבור מתה ר"ש וקאמר ירעה ולא קאמר יקרב לנדבה וכל יפלו לנדבה דקאמר ר"ש בכל דוכתא לקיץ המזבח הוא:

אשם שמתו בעליו או שנתכפרו. באחר דאילו בחטאת כי האי גוונא מתה באשם רועה דחכי גמרינן בהלכתא כל שבחטאת מתה באשם רועה וכל הרועין דמיהן נופלים לנדבה שכן מדרשו של יהוידע הכהן במס' תמורה (דף כג.):

ר"א אומר ימות. ר"א אית ליה אשם כחטאת לכל דבר אף שאם שחטו שלא לשמו פסול בפ"ק דזבחים (דף ב.) וכן לענין שאם כנס דמו להיכל פסול:

רבי יהושע אומר יביא בדמיו עולה. בעל האשם יביא בדמיו עולה והתם מפרש והלא אף נדבה עולה היא מה בין דברי רבי יהושע לדברי חכמים אלא בזמן שהיא באה נדבת יחיד סומך עליה ושוחטה ונסכיה קרבין משלו ובזמן שהיא באה נדבת צבור אינו סומך עליה ונסכיה קריבין משל צבור:

תניא נמי הכי. כדאמר לעיל מותרות לר"ש מקיצין בהן את המזבח:

מה הן מביאין מן המותרות. של צבור שנתותרו משנה לשנה:

קיץ כבנות שוח למזבח. כאדם שמביא בקינוח סעודה מיני מתיקה והוא לשון קיץ כדכתיב (שמואל ב טו) הלחם והקיץ לאכול לנערים:

וכל דבש. וכל מיני פירות האילן בכלל:

25. יב, א-ב

ולרבי שמעון דלית ליה: "לב בית דין מתנה עליהן" - מאי עבדין להו?

אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן: מקיצין בהן את המזבח.

אמר רבי שמואל בר רב יצחק: ומודה רבי שמעון בשעירי חטאת - שאין מקיצין בגופן, אלא בדמיהן.

הכא הוא - דמעיקרא עולה, והשתא עולה. אכל התם - דמעיקרא חטאת והשתא עולה, גזירה לאחר כפרה, אטו לפני כפרה.

אמר אביי:

אף אנו נמי תנינא:

"פר ושעיר של יום הכפורים, שאבדו,

והפריש אחרים תחתיהם,

וכן שעירי עבודה זרה, שאבדו,

והפריש אחרים תחתיהן - כולן ימותו,

דברי רבי יהודה.

רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים:

ירעו עד שיסתאבו,

וימכרו,

ויפלו דמיהן לנדבה,

שאין חטאת צבור מתה."

ואמאי נקרבו אינהו גופיהו עולה!

אלא לאו שמע מינה: גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה.

אמר רבא:

אף אנו נמי תנינא:

"והשני - ירעה עד שיסתאב, וימכר ויפלו דמיו לנדבה" (יומא סב.).

ואמאי יקרב איהו גופיהו עולה!

אלא לאו שמע מינה: גזירה אחר כפרה, אטו לפני כפרה.

אמר רבינא:

אף אנו נמי תנינא:

"אשם שמתו בעליו או שנתכפרו בעליו - ירעה עד שיסתאב,

וימכר,

ויפלו דמיו לנדבה.

רבי אליעזר אומר:

ימות.

רבי יהושע אומר:

יביא בדמיו עולה" (תמורה כ:).

וליקרב הא גופא עולה!

אלא לאו גזירה: לאחר כפרה, אטו לפני כפרה.

שמע מינה.

תניא נמי הכי:

"מה הן מביאין מן המותרות?

קיץ, כבנות שוח למזבח."

יב,ב

והכתיב: **"כי כל שאר וכל דבש"**⁵¹ (ויקרא ב, יא)!

תני רב הנינא:

"כבנות שוח לאדם."

⁵¹ כל המנקה אשר תקריבו ליהוה לא תעשה חמץ כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה'

רש"י

אין מקיצין בעולת העוף. אין לוקחין בדמי הנדבה עולת העוף:
הא בורכא. דבר הבדוי מן הלב דמנא לך הא:
לנדבת צבור אזלא. כדרבנן דפליגי עליה דר"א:
ואין עולת העוף בצבור. דתניא בת"כ והקריב מן התורים היחיד מביא עוף ואין הצבור מביאין עוף:
להא דר' יוחנן. דאמר לעיל תמידין שלא הוצרכו לר"ש דלית ליה לב ב"ד מתנה מקיצין בהן את המזבח בגופן ואין צריכין רעיה:
סכין מושכתן למה שהן. סכין השוחטן סתם מושכתן לקרבן שהופרש מתחלה לכך ואפילו אין זה אותו קרבן עצמו וכגון עולת תמיד עולה לקיץ אם אינו ראוי לתמיד:
מודה ר"ש כו'. ומסקנא דטעמא שמתחלתו לא בא אלא לכפר על מזבח החיצון אלמא אהא הוא דקפדינא שיקרב על מזבח החיצון לכפר מקצת דבר שהוקדש לו חטאת דטומאת מקדש תקרב לטומאת מקדש ואע"פ שאין כפרתן שוה הי"נ לעולה שהוקדש לעולה יקרב:

דרש רב נחמן בר רב הסדא:
 אין מקיצין בעולת העוף.

אמר רבא:
 הא בורכא.

אמר ליה רב נחמן בר יצחק לרבא:
 מאי "בורכתא"?! אנא אמריתיה ניהליה, ומשמיה דרב שימי מנהרדעא אמריתיה ניהליה,
 דאמר רב שימי מנהרדעא:
 מותרות לנדבת צבור אזלי,
 ואין עולת עוף בצבור.

ואף שמואל סבר להא דרבי יוחנן,
 דאמר רב יהודה אמר שמואל:
 קרבנות צבור - סכין מושכתן למה שהן.

תניא נמי הכי:

"ומודה רבי שמעון בשעיר: שאם לא קרב ברגל - יקרב בראש חדש,
 ואם לא קרב בראש חדש - יקרב ביום הכפורים,
 ואם לא קרב ביום הכפורים יקרב ברגל,
 ואם לא קרב ברגל זה - יקרב ברגל אחר,
 שמתחלתו לא בא אלא לכפר על מזבח החיצון".⁵²

⁵² בדפוס: (תנא לא הוקדש אלא לכפר על מזבח החיצון) מהרש"ל מוחק זה, וקטע זה אינו מופיע בכתב יד מינכן.

רש"י

וכפר על הקדש. בשעיר הפנימי כתיב. היינו קלות היינו עשה ולא תעשה. כלומר הי ניהו קלות עשה ולא תעשה אמאי תני להו תרתי:

26. יב, ב

"ועל זדון טומאת מקדש וקדשיו - שעיר הנעשה בפנים, ויום הכפורים מכפרין".

מנהגי מילי?

דתנו רבנן:

"**וכפר על הקדש מטמאת בני ישראל**"⁵³ (ויקרא טז, טז) -
פְּשָׁעִים - אֱלֹהֵי הַמִּדְרֵי, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: **"מֶלֶךְ מוֹאֵב פָּשַׁע בִּי"**⁵⁴ (מלכים ב' ג', ז),
 וְאוֹמֵר: **"אִז תִּפְשַׁע לְבַנָּה בְּעַת הַהִיא"**⁵⁵ (מלכים ב' ח, כב).
חֲטָאוֹת - אֱלֹהֵי הַשָּׁגְגוֹת, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: **"נִפְשֵׁי מִי תִחַטָּא בְּשָׁגָה"**⁵⁶ (ויקרא ד, ב).

⁵³ וכפר על הקדש מטמאת בני ישראל ומפשיעיהם לכל חטאתם וכן יעשה לאהל מועד השכן אתם בתוך טומאתם

⁵⁴ וילך וישלח אל יהושפט מלך יהודה לאמר מלך מואב פשע בי התלך אתי אל מואב למלחמה ויאמר אעלה כמוני כמוך כעמי כעמך כסוסי כסוסיך

⁵⁵ ויפשע אדם מתחת יד יהודה עד היום הזה אז תפשע לבנה בעת ההיא

⁵⁶ דבר אל בני ישראל לאמר נפש מי תחטא בשגגה מכל מצות יהוה אשר לא תעשינה ועשה מאחת מהנה

27. יב, ב -

רס"י

היינו זדונות היינו הודע. קס"ד הודע שידע ועשה דהיינו מזיד דהא ליכא למימר הודע שנודעה לו שגגתו כדפרשטין ליה בכל דוכתי דא"כ הוה ליה חטאות ואשמות ודאין ותנן במס' כריתות (דף כה). חייבי חטאות ואשמות ודאין שעבר עליהן יוה"כ חייבין להביא אחר יוה"כ:

אמר רב יהודה כו'. סיפא דמתניתין מפרשא ליה לרישא וכולהו פירוש דקלות וחמורות הוה:

בין כשעשאן בשוגג. האי שוגג דהכא ליכא לפרושי אלא בדבר שאין שגגתו חטאת אלא אשם תלוי כגון אכל אחת משתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן ואינו יודע איזה אכל:

בין שנודע לו ספיקו. שנודע לו שבא לדידו ספק חלב:

בין שלא נודע לו. לפני יוה"כ שאכל ספק חלב אין צריך להביא אחר יוה"כ אשם תלוי והכי נמי תנן בכריתות (שם) חייבי אשמות תלוין שעבר עליהן יוה"כ פטורין ויליף לה התם מקראי:

האי עשה. דמכפר עליה יוה"כ: **ה"ד אי דלא עשה תשובה.** שאינו תוהא על חטאו:

הא כתיב זבח רשעים תועבה. והיכי מכפר עליה קרבן יוה"כ: **ואי דעבד תשובה.** למה לי יוה"כ. כל יומא נמי תשובה מכפרא עליה דתניא לא זז משם עד שמוחלין לו:

בעומד במרדו. דלא עבד תשובה ודקשיא לך זבח רשעים תועבה מתני' רבי היא דאמר יוה"כ מכפר על שאינן שבין והאי קרא מוקי לה בשאר יומי:

פורק עול. כופר בעיקר: **מגלה פנים בתורה.** בא על דברי תורה בחוצפא ובגלוי עזות פניו כגון (סנהדרין דף צט:) מנשה שהיה יושב ודורש באגדות של דופי לא היה למשה לכתוב אלא ותמנע היתה פלגש וילך ראובן בימי קציר חטים (בראשית ל): **ברית.** בשר מילה:

דבר ה' בזה זה הפורק עול. שביזה דיבור ראשון שאמור בסניני אנכי ה' אלהיך (שמות כ) שלא שמעו אותו אלא מפי הגבורה:

ומגלה פנים. מדאפקיה קרא בלשון בזיון וזה בזה דברי תורה הוה:

זה המיפר ברית בבשר. שהיא מצוה יחידית:

לא אמרתי אלא בזמן שעונה בה. אלמא בשאינו שב קאי קרא ובהנך תלת הוא דגלי לן אף לאחר יוה"כ הא בשאר אע"פ שאינו שב יום הכפורים מכפר:

ורבנן. דאית להו נמי בשאר עבירות דאין יוה"כ מכפר על שאינן שבין אמרי לך הא דגלי לן קרא בהנך תלת לאו ביוה"כ איירי אלא הכרת תכרת דקאמר תכרת לעולם הבא שאף מיתה אינה ממרקת על שלש הללו בלא תשובה אבל שאר עבירות בלא תשובה נמי מיתה ממרקת אחר יום הכפורים אבל יוה"כ בלא מיתה לא:

"על שאר עבירות שבתורה: הקלות והחמורות, הזדונות והשגגות, הודע ולא הודע, עשה ולא תעשה, כריתות ומיתות בית דין -

שעיר המשתלח מכפר."

היינו "קלות" היינו "עשה ולא תעשה!"
 "חמורות" היינו "כריתות ומיתות בית דין!"
 "הודע" היינו "מזיד!"
 "לא הודע" היינו "שוגג!"

אמר רב יהודה:

הכי קאמר:

על שאר עבירות שבתורה: בין קלות בין חמורות, בין שעשאן בשוגג בין שעשאן במזיד. אותן שעשאן בשוגג: בין נודע לו ספיקו, בין לא נודע לו ספיקו, ואלו הן "קלות": עשה ולא תעשה, ואלו הן "חמורות": כריתות ומיתות בית דין.

האי "עשה" - היכי דמי?

אי דלא עבד תשובה - "זבח רשעים תועבה" ⁵⁷ (משלי כא, כז!)
אי דעבד תשובה - כל יומא נמי!

דתניא:

"עבד על מצות עשה ועשה תשובה, לא זז משם עד שמוחלין לו!"

אמר רבי זירא:

בעומד במרדו, ורבי היא,

יגא

דתניא:

"רבי אומר:

על כל עבירות שבתורה, בין עשה תשובה, בין לא עשה תשובה - יום הכפורים מכפר, חוץ מ: פורק עול, ומגלה פנים בתורה, ומיפר ברית בבשר. שאם עשה תשובה - יום הכפורים מכפר, ואם לאו - אין יום הכפורים מכפר."

מאי טעמא דרבי?

דתניא:

"מי דבר ה' בזה" ⁵⁸ (במדבר טו, לא) - זה הפורק עול ומגלה פנים בתורה, וזאת מצותו הפר" - זה המיפר ברית בבשר. "הכרת תכרת" - לפני יום הכפורים, "תכרת" לאחר יום הכפורים. יכול אפילו עשה תשובה? תלמוד לומר: "עונה בה" - לא אמרתי אלא בזמן שעונה בה."

ורבנן?

⁵⁷ זבח רשעים תועבה אף כי בזמנה וביאנו

⁵⁸ מי דבר ה' בזה וזאת מצותו הפר הכרת תכרת הנפש ההוא עונה בה

רפ"י

שׂאֵם עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה. ואין עונה בה מיתה ממרקת אף על שלש הללו ולא תכרת לעולם הבא: **אחד ישראל וכו'.** מתכפרים משאר עבירות בשעיר המשתלח:

ומאן אית ליה האי סברא. דכהנים מתכפרין במשתלח: **רבי יהודה.** לקמן בהאי פירקא: **אבל ר' יהודה לא סבר לה כרבי.** שיהא יוה"כ מכפר על שאינן שבים ולא אתיא מתניתין אליביה:

או דלמא. רבי יהודה נמי כרבי סבר לה ומתניתין רבי יהודה נמי והאי דלא אמר רבי יהודה היא וסבר לה כרבי אורחא דמילתא שייך טפי למימר רבי היא וסבר לה כר' יהודה רביה ולא למימר רבי יהודה היא וסבר ליה כרבי תלמידיה:

דוקא קאמינא רבי סבר לה כרבי יהודה. בשעיר המשתלח דע"כ מתניתין רבי היא כדאוקימנא מדקתני יוה"כ מכפר על שאינן שביין אבל ר' יהודה לא סבר ליה כרבי דתניא אין יוה"כ מכפר על שאינן שביין לרבי יהודה:

חטאות ואשמות אין מכפרין אלא על השביין. דכתיב (במדבר ה) והתוודו את חטאתם וגוי' (ויקרא ה) והתוודה אשר חטא עליה:

שׂאֵין מְכַפְּרִין עַל הַמְּזִיד כְּשׁוּגָג. רוב חטאות ואשמות אין מכפרין על המזיד כשוגג אלא אשם שפחה חרופה ואשם נזיר טמא ואשם שבועת הפקדון וחטאת דשבועת העדות:

אך חלק. אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים הוא וכל אכין ורקין מיעוטיין ללמדך שפעמים שאין יוה"כ מכפר:

סתם סיפרא. תורת כהנים ר' יהודה היא הכי אמרינן בסנהדרין באלו הן הנחנקין (דף פו.):

לא קראו מקרא קודש. לא קיבלו בברכותיו לומר מקדש ישראל ויוה"כ:

"הַכֹּרֵת" - בְּעוֹלָם הָהָא,

"תְּכַרֵּת" - לְעוֹלָם הַבָּא.

"עֲוֹנָה בָּהּ" - שְׂאֵם עֲשֵׂה תְּשׁוּבָה וּמֵת, מֵיִתָּהּ מִמְּרֻקָתָהּ.

ומי מצית מוקמת לה כרבי?

וְהָא מְדֻסְיָא רַבִּי יְהוּדָה הִיא, רִישָׁא נְמִי רַבִּי יְהוּדָה הִיא!

דְּקֵתְנִי סִיפָא: **"אֶחָד יִשְׂרָאֵל וְאֶחָד כְּהֹנִים וְאֶחָד בְּהֵן מְשׁוּחִ"** -

ומאן אית ליה האי סברא?

רבי יהודה,

מְכַלְל דְּרִישָׁא רַבִּי יְהוּדָה!

אָמַר רַב יוֹסֵף:

רַבִּי הִיא,

וְסָבַר לָהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה.

אָמַר לִיה אַבְיִי:

דְּוָקָא קְאָמַר מִר רַבִּי סָבַר לָהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה, אֲכַל רַבִּי יְהוּדָה לֹא סָבַר לָהּ כְּרַבִּי,

אוּ דְלָמָּא:

מְדַרְבֵּי סָבַר לָהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה, אִף רַבִּי יְהוּדָה סָבַר לָהּ נְמִי כְּרַבִּי,

מֵיהוּ אֹרְחָא דְּמִילְתָּא קֵתְנִי לְמִימַר תְּלַמִּיד סָבַר לָהּ כְּרַבִּיהּ?

אָמַר לִיה: אֵין,

דְּוָקָא קְאָמִינָא רַבִּי סָבַר לָהּ כְּרַבִּי יְהוּדָה,

אֲכַל רַבִּי יְהוּדָה לֹא סָבַר לָהּ כְּרַבִּי.

דְּתַנְיָא:

"יָבוּל יֵהָא יוֹם הַכְּפוּרִים מְכַפֵּר עַל שְׁבִים וְעַל שְׂאִינן שְׁבִים?

וְדִין הוּא: הוֹאִיל וְחֻטָּאת וְאַשְׁמֵם מְכַפְּרִין, וְיוֹם הַכְּפוּרִים מְכַפֵּר,

מַה חֻטָּאת וְאַשְׁמֵם אֵין מְכַפְּרִין אֲלֵא עַל הַשְּׁבִים,

אִף יוֹם הַכְּפוּרִים אֵין מְכַפֵּר אֲלֵא עַל הַשְּׁבִים!

מַה לְּחֻטָּאת וְאַשְׁמֵם שְׂאִין מְכַפְּרִין עַל הַמְּזִיד כְּשׁוּגָג,

תֹּאמַר לְיוֹם הַכְּפוּרִים שְׁמֻכְפֵּר עַל הַמְּזִיד כְּשׁוּגָג?

הוֹאִיל וְכַפֵּר עַל הַמְּזִיד כְּשׁוּגָג, יְכַפֵּר עַל שְׁבִים וְעַל שְׂאִינן שְׁבִים!

תְּלַמִּיד לּוֹמַר: "אִךְ"⁵⁹ (ויקרא כג, כז) **חִלְקִי.**

סָתָם 'סִיפְרָא' מְנִי?

רַבִּי יְהוּדָה,

וְקָאָמַר: שְׁבִים - אֵין, לֹא שְׁבִים - לֹא.

וְרַמִּי סָתָם סִיפְרָא אֶסְתָּם סִיפְרָא!

דְּתַנְיָא:

"יָבוּל לֹא יֵהָא יוֹם הַכְּפוּרִים מְכַפֵּר אֲלֵא אִם בֵּן: הַתְּעֵנָה בּוּ,

וְקָרְאוּ מִקְרָא קֹדֶשׁ,

וְלֹא עֲשֵׂה בּוּ מְלֻאכָה.

לֹא הַתְּעֵנָה בּוּ, וְלֹא קָרְאוּ מִקְרָא קֹדֶשׁ, וְעֲשֵׂה בּוּ מְלֻאכָה - מְנִין?

תְּלַמִּיד לּוֹמַר: "יוֹם כְּפָרִים הוּא"⁶⁰ (ויקרא כג, כח) **מִבֵּל מְקוֹם.**

אָמַר אַבְיִי:

לֹא קִשְׂיָא:

הָא - רַבִּי,

וְהָא - רַבִּי יְהוּדָה.

רַבָּא אָמַר:

⁵⁹ אִךְ בְּעֶשְׂרֵה לַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכְּפוּרִים הוּא מִקְרָא קֹדֶשׁ יְהוּה לָכֵן וְעֵינֵיכֶם אֵת נַפְשֵׁיכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לָהּ

⁶⁰ וְכָל מְלֻאכָה לֹא תַעֲשׂוּ בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה כִּי יוֹם כְּפָרִים הוּא לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם

רש"י

ומודה רבי בכרת דיומא. הא דתניא קמייטא דאינו מכפר על שאינו שבין בכרת של יום הכפורים קאמר של עינוי ושל מלאכה אבל על כל שאר עבירות מכפר אף על פי שעשה בו מלאכה ולא התענה בו: דאי לא תימא הכי. דבכרת דיומיה מודה רבי דלא מכפר ותימא דאכרת דיומיה מכפר:

כרת דיוה"כ לית ליה לרבי. בתמיה א"כ למה כתב רחמנא ביום הכפורים כרת בשלמא שאר כריתות דאי מיית קודם יוה"כ לא איכפר אבל הנך למה לי הא כי עבר עליה מכפר עליה הא יומא: אלמה לא: בתמיה כלומר אלמה אי אית ליה לרבי דמכפר על כרת דיומיה בלא תשובה לא איכא כרת ביום הכפורים:

והא משכחת לה כגון דעבד בליליא ומית דלא אתי יממא לכפורי ליה. שאין מכפר אלא יום כדכתיב (ויקרא טז) כי ביום הזה יכפר עליכם:

ומקשינן וכרת דיממא לרבי לית ליה. בתמיה והא בהדיא כתיב כרת דיממא דכתיב בין בעינוי בין במלאכה בעצם היום הזה (ויקרא כג):

וחנקתיה. שלא עבר עליו רגע מן היום לאחר עבירתו:

סמוך לשקיעת החמה. עם צאת היום שלא עבר רגע ביום אחר העבירה: דתניא חומר בשעיר כו' לא גרסינן לה:

הא והא רבי, ומודה רבי בכרת דיומא,

דאי לא תימא הכי, כרת דיום הכפורים לרבי לית ליה!?

אלמה לא?

משכחת לה כגון דעבד בליליא ומית דלא אתא יממא לכפורי ליה!

יגב, אלא אימא: ^כרת דיממא לרבי לית ליה!?

אלמה לא?

משכחת לה דאכל אומצא וחקיקה ומית.

אי נמי, דאכל סמוך לשקיעת החמה, דלא הנה שעות לכפורי ליה.

28. יג, ב

רפ"י

וכפר את מקדש הקדש. בעבודת פר ושעיר של יום הכפורים כתיב המכפרת על טומאת מקדש וקדשיו: זה לפני ולפנים. על טומאה שאירעה לפני ולפנים כגון נטמא לפני ולפנים ושהה כדי השתחוואה דמחייבת ליה על שהייתו כדמפרש בפי שני (לקמן דף טז): זה היכל אם נטמא בהיכל: זה מזבח. מזבח הזהב אם הקטיר קטורת בטומאה ובשהייה: אלו העזרות. נכנס לעזרה בטומאה: הושו כולן בכפרה אחת. בהא יכפר בתרא השוה כהנים לויים וישראלים מלמד שכולן מתכפרין בשעיר המשתלח בשאר עבירות דאילו בטומאת מקדש וקדשיו ליכא למימר דהשוו שהרי הפר מכפר. על הכהנים ושעיר הפנימי על ישראל: ר' שמעון אומר כשם שדם השעיר. לבדו מכפר על ישראל בטומאת מקדש בלא שום וידוי שהרי אין שום וידוי בשעיר הפנימי כך דם הפר לבדו בלא וידוי מכפר על הכהנים בטומאת מקדש ואייתר ליה וידוי הפר לשאר עבירות: הא ודאי הושו. בכפרה אחת ואי בשאר עבירות לא הושו במאי הושו: ומשני הושו דבני כפרה נינהו. לכך הושו ללמדך שיש לכולם כפרה בין בטומאת מקדש בין בשאר עבירות: מיהו כל חד בדנפשיה. אלו בפר ואלו בשעיר: אשר לעם. ולא לכהנים:

"אחד ישראל ואחד כהנים ואחד כהן משוח".

הא גופא קשיא:

קתני: "אחד ישראל ואחד כהנים ואחד כהן משוח", והדר תני: "מה בין ישראל לכהנים ולכהן משוח!"

אמר רב יהודה:

הכי קאמר: אחד ישראל ואחד כהנים ואחד כהן משוח - מתכפרין בשעיר המשתלח בשאר עבירות, ואין חילוק ביניהן.

ומה בין ישראל לכהנים ולכהן משוח?

אלא שהפר מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו וכו', ומני?

רבי יהודה היא,

דתניא:

"וכפר את מקדש הקדש" (ויקרא טז, לג) - זה לפני ולפנים.

"את אהל מועד" - זה היכל,

"מזבח" - במשמעו,

"וכפר" - אלו עזרות,

"כהנים" - במשמעו,

"עם הקהל" - אלו ישראל,

"וכפר" - אלו הלויים;

הושו כולן לכפרה אחת, שמתכפרין בשעיר המשתלח בשאר עבירות.

דברי רבי יהודה.

רבי שמעון אומר:

כשם שדם שעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל על טומאת מקדש וקדשיו,

כך דם הפר מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו,

וכשם שידויו של שעיר המשתלח מכפר על ישראל בשאר עבירות,

כך וידויו של פר מכפר על הכהנים בשאר עבירות."

ולרבי שמעון, הא ודאי הושו?!

מאי הושו?

דבני כפרה נינהו,

מיהו כל חד וחד מכפר בדנפשיה.

מאי טעמיה דרבי שמעון?

דכתיב: "ולקח את שני השעירים" (ויקרא טז, ז) - איתקש, שעיר המשתלח לשעיר הנעשה בפנים,

מה שעיר הנעשה בפנים אינו מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו,

דכתיב ביה: "אשר לעם" (ויקרא טז, טו) - אף שעיר המשתלח אינו מכפר על הכהנים בשאר עבירות.

ורבי יהודה?

אמר לך:

להכי איתקוש: שיהיו שוים במראה,

ובקומה,

ובדמים - הוא דאנתא.

61 וכפר את מקדש הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח וכפר ועל הכהנים ועל כל עם הקהל וכפר

62 ולקח את שני השעירים והעמיד אתם לפני ה' פתח אהל מועד

63 ושחט את שעיר החטאת אשר לעם והביא את דמו אל מבית לפרקת ועשה את דמו פאשר עשה לדם הפר והזה אותו על הכפרת ולפני הכפרת

29. יג, ב

רס"י

הותר מכללו. מכלל שאמר אשר לו דמשמע לו ולא לאחרים הותרו:
אצל ביתו. דכתיב (ויקרא טז) וכפר בעדו ובעד ביתו:
ואם נפשך לומר. להקשות כלום על המדרש הזה ולקמיה מפרש מה יש לו להקשות:
הרי הוא אומר כו'. ע"כ המקרא מלמד שמתכפרים בפרו של אהרן שנאמר בית אהרן ברכו את ה' הרי כל הכהנים קרויין ביתו הרי הם בכלל ובעד ביתו:
מאן תנא. להא מתניתא דקתני מעתה אין להן כפרה דמשמע דאם לא בפר יתכפרו אין להם כפרה כלל:
דלא כרבי יהודה. אלא כר"ש דאמר כל כפרותיהן בפר תלויות דאי רבי יהודה אי"נ לא מכפרי בפר אית להו כפרה מיהת בשעיר המשתלח בשאר עבירות:
אבבי אמר כו'. והכי קאמר מעתה אין להם כפרה בטומאת מקדש וקדשיו. כשהוא אומר על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר ולימד שהושו כולם לכפרה אחת בשעיר המשתלח לרבי יהודה מצינו שיש להם כפרה בשאר עבירות כי היכא דחס רחמנא למיכתב עלייהו כפרה בשאר עבירות אית לן למילף מינה דיהיב להו נמי כפרה בטומאת מקדש ובמה הן מתכפרים כו':

מאן תנא להא דתנו רבנן:

"**וְשָׁחַט אֶת שְׂעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לָעִם**" (ויקרא טז טו) - **שְׂאִין הַכֹּהֲנִים מִתְּכַפְּרִין בּוֹ.**

ובמה מתכפרין?

בפרו של אהרן.

יכול לא יתכפרו בפרו של אהרן, שהרי כבר נאמר: "**אֲשֶׁר לוֹ**"⁶⁴ (ויקרא טז, ו) ?

מעתה, אין להן כפרה,

כשהוא אומר: "**יִכַּפֵּר עַל הַכֹּהֲנִים**"⁶⁵ (ויקרא טז, לג) **מְצִינּוּ לָהֶן בְּפָרָה!**

במה הן מתכפרין?

מוטב שיתכפרו בפרו של אהרן,

שהרי הותר מכללו אצל ביתו,

ואל יתכפרו בשעיר הנעשה בפנים,

שלא הותר מכללו אצל ביתו.

ואם נפשך לומר: הרי הוא אומר: "**בֵּית אַהֲרֹן בְּרַכּוּ אֶת ה'**,

בֵּית הַלְוִי בְּרַכּוּ אֶת ה',

יִרְאִי ה' בְּרַכּוּ אֶת ה'"⁶⁶ (תהלים קלח, יט-כ) .

מאן תנא?

אמר רבי ירמיה:

דלא כרבי יהודה,

דאי רבי יהודה, האמר: כהנים יש להן כפרה בשעיר המשתלח.

ומני?

רבא אמר:

רבי שמעון היא,

דאמר: כהנים אין להם כפרה בשעיר המשתלח.

אבבי אומר:

אפילו תימא רבי יהודה,

הכי קאמר: מעתה אין להם כפרה בטומאת מקדש וקדשיו,

כשהוא אומר: "**יִכַּפֵּר עַל הַכֹּהֲנִים**" (ויקרא טז, לג) - **מְצִינּוּ שְׂאִישׁ לָהֶן כְּפָרָה בְּשָׂר עֲבִירוֹת,**

וְקָמוּ דְמְצִינּוּ שְׂאִישׁ לָהֶן כְּפָרָה בְּשָׂר עֲבִירוֹת, כּד יֵשׁ לָהֶן כְּפָרָה **יְד, א** בטומאת מקדש וקדשיו.

במה הם מתכפרין?

מוטב שיתכפרו בפרו של אהרן,

שהרי הותר מכללו אצל ביתו,

ואל יתכפרו בשעיר הנעשה בפנים,

שהרי לא הותר מכללו.

ואם נפשך לומר - הרי הוא אומר: "**בֵּית אַהֲרֹן בְּרַכּוּ אֶת ה'**" .

⁶⁴ והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו

⁶⁵ וכפר את מקדש הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח וכפר ועל הכהנים ועל כל עם הקהל וכפר

⁶⁶ יש בית ישדאל ברכו את ה' בית אהרן ברכו את ה' בית הלוי ברכו את ה' יראי ה' ברכו את ה'

30. יג, ב

רש"י

מאי אם נפשך לומר. מה היה לו להקשות שהזקק להביא מקרא זה:
וכי תימא ביתו כתיב. ולא שאר כהנים:
להכי הוא דאתא. שלא יתכפרו בו כהנים:
מדעם ליהוי. משל צבור ולא משל כהן גדול לפי שהפר בא משלו הוצרך לומר בשעיר משל צבור:
להכי הוא דאתא. שלא יתכפרו בו אחרים שהזקקת להביא מקרא שיתכפרו בו כהנים:
ת"ל אשר לו. תלתא כתיבי בפר:
אשר לו. תניינא:
תלמוד לומר אשר לו. השלישי לעכב:
הכי קשיא ליה. דקאמר יכול לא יתכפרו בפרו של אהרן שהרי כבר נאמר אשר לו לומר שאינו בא משל כהנים וכיון שאינו חסירין בו ממון לא נתכפרו בו דמאי שנה בשעיר הפנימי דלא מכפרו ביה כדילפינן מאשר לעם יתירא משום דלא חסרו בו ממונא שלא נקנה משלהם:
היינו דאיכא תרי וידוי. בפר ומתן דמו תרי וידוי דכתיב תרי זימני וכפר בעדו ובעד ביתו ואמר מר (יומא דף לו:.) בכפרת דברים הכתוב מדבר שהרי עדיין לא נשחט הפר ואיכא מתן דמו הרי ג'. כפרות לכפר על ג' עבירות שהכהנים מתכפרין בפר כנגד שלש עבירות שישראל מתכפרין בשעירים:
חד כנגד שעיר הנעשה בפנים. לתלות על שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף:
וחד כנגד שעיר החיצון. לכפר על שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף:
וחד כנגד שעיר המשתלח. לכפר על שאר עבירות:

[**"וְשַׁחֵט אֶת שְׁעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לְעַם"** (ויקרא טו, טו) - **שְׁאִין הַכֹּהֲנִים מִתְּכַפְּרִין בּוֹ.**

ובמה מתכפרין?

בפרו של אהרן.

יכול לא יתכפרו בפרו של אהרן, שהרי כבר נאמר: "אֲשֶׁר לוֹ"⁶⁷ (ויקרא טו, ו) ?

מעתה, אין להו כפרה,

כשהוא אומר: "וכפר על הכהנים"⁶⁸ (ויקרא טו, לג) **מצינו להו כפרה!**

במה הן מתכפרין?

מוטב שיתכפרו בפרו של אהרן,

שהרי הותר מכללו אצל ביתו,

ואל יתכפרו בשעיר הנעשה בפנים,

שלא הותר מכללו אצל ביתו.

ואם נפשך לומר: הרי הוא אומר: "בית אהרן ברכו את ה',

בית הלוי ברכו את ה',

ידאי ה' ברכו את ה'"⁶⁹ (תהלים קלה, יט-כ) [.]

ומאי "אם נפשך לומר"?

וכי תימא: "ביתו" כתיב!

כולן קרויין "ביתו",

שנאמר: "בית אהרן ברכו את ה' ידאי ה' ברכו את ה'."

והאי "אשר לעם" (ויקרא טו, טו) - **להכי הוא דאתא!?**

האי מיבעי ליה דקאמר רחמנא: מדעם ליהוי!

ההוא מ'ומאת עדת בני ישראל"⁷⁰ (ויקרא טו, ה) **נפקא.**

והאי "אשר לו" (ויקרא טו, ו) **להכי הוא דאתא!?**

האי מיבעי ליה לכדתניא:

"משלו הוא מביא ואינו מביא משל צבור.

יכול לא יביא משל צבור, שאין הצבור מתכפרין בו,

אבל יביא משל אחיו הכהנים, שאחיו הכהנים מתכפרין בו?

תלמוד לומר: "אשר לו" (ויקרא טו, ו).

יכול לא יביא ואם הביא - כשר?

תלמוד לומר שוב: "אשר לו",

הכתוב שנה עליו לעבב!"

תנא הכי קא קשיא ליה:

מאי שניא בדעם דלא מכפר? דלא קא חסרי ביה ממונא,

דכתיב: "אשר לעם"⁷¹ **בדאהרן נמי לא קא חסרי ביה ממונא,**

וקאמר: כולן קרויין "ביתו".

בשלמא לרבי שמעון, היינו דכתיב תרי וידויין ודם הפר,

חד - כנגד שעיר הנעשה בפנים,

וחד - כנגד שעיר הנעשה בחוץ,

וחד - כנגד שעיר המשתלח.

אלא לרבי יהודה - תרי וידויין ודם הפר למה לי?

⁶⁷ והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו

⁶⁸ וכפר את מקדש הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח וכפר ועל הכהנים ועל כל עם הקהל וכפר

⁶⁹ יט בית ישראל ברכו את ה' בית אהרן ברכו את ה'. פ בית הלוי ברכו את ה' ידאי ה' ברכו את ה'

⁷⁰ ומאת עדת בני ישראל וקח שני שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעלה

⁷¹ לפי חלק מהראשונים לא מופיע פסוק זה, כי אפשר ללמוד במפורש מהפסוק;

כָּס"י

בחד וידוי ודמו סגי. חד כנגד
שעיר הפנימי וחד כנגד שעיר
החיצון:
יבוא זכאי ויכפר על החייב.
לפיכך מתודה וידוי ראשון עליו
ועל ביתו ולאחר שנעשה זכאי
בוידוי מתודה עליו ועל אחיו
ולעולם תרוייהו חדא כפרה
נינהו:

בחד וידוי ודמו סגיא!

אָחַד - לו,
וְאָחַד - לְבֵיתוֹ.

כְּדִתְנָא דְבִי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל:
"כִּןּ הִיא מִדַּת הַדִּין נוֹהֶגֶת:
מוֹטָב יְבֹא זְכָאִי וַיִּכְפֹּר עַל הַחַיִּיב,
וְאֵל יְבֹא חַיִּיב וַיִּכְפֹּר עַל הַחַיִּיב."

הדרן עלך שבועות שתיים